

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY JASIEK**

z dnia 2026 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026-2029”

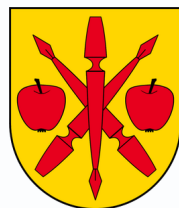
Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.), po uzyskaniu pozytywnej opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Jasieniec uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026–2029”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jasieniec.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY JASIENIEC NA LATA 2026-2029

Spis treści

Wprowadzenie i uwarunkowania prawne	3
Zarys historyczny i dziedzictwo kulturowe Gminy Jasieniec	6
Zabytki nieruchome na terenie Gminy Jasieniec	11
Zabytki ruchome na terenie Gminy Jasieniec	27
Stanowiska archeologiczne i zasady ochrony	30
Miejsca pamięci narodowej i lokalne obiekty o charakterze symbolicznym	32
Dziedzictwo niematerialne	42
Diagnoza stanu dziedzictwa kulturowego i analiza SWOT	43
Podsumowanie realizacji celów z lat 2021–2024 z uwzględnieniem działań w 2025 roku	45
Cele, priorytety i działania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026–2029	48
Zasady wdrażania, monitorowania i finansowania Programu	54
Podstawa opracowania i wykaz źródeł	58
Załącznik nr 1. Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Jasieniec	59
Załącznik nr 2. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Jasieniec	68

Wprowadzenie i uwarunkowania prawne

Program opieki nad zabytkami określa kierunki działań gminy Jasieniec w zakresie ochrony, zachowania i racjonalnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego w rozwoju lokalnym. Dokument obejmuje zarówno obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, jak i krajobraz kulturowy gminy oraz działania edukacyjne i społeczne związane z dziedzictwem.

Program sporządzany jest przez wójta co cztery lata i stanowi podstawę do planowania zadań inwestycyjnych, organizacyjnych i promocyjnych w obszarze opieki nad zabytkami. Jego realizacja opiera się na współpracy samorządu, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych oraz instytucji ochrony dziedzictwa, przy czym gmina pełni funkcję koordynatora i inicjatora działań.

Adresatem programu jest cała społeczność lokalna, w tym mieszkańcy, organizacje społeczne, parafie oraz lokalni przedsiębiorcy. Dziedzictwo kulturowe traktowane jest jako zasób wpływający na tożsamość gminy, estetykę przestrzeni publicznej oraz atrakcyjność osadniczą i turystyczną.

Ochrona dziedzictwa kulturowego jest zadaniem własnym gminy wynikającym z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Podstawą merytoryczną programu jest Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jasieniec, stanowiąca zbiór danych o lokalnych obiektach o wartościach historycznych, artystycznych i kulturowych.

Celem programu jest przeciwdziałanie degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania, ochrona krajobrazu kulturowego, zwiększanie dostępności obiektów dla mieszkańców oraz ich wykorzystanie w działaniach edukacyjnych i kulturalnych. Program zakłada także wspieranie inicjatyw właścicieli zabytków, rozwijanie partnerstw lokalnych oraz tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych funkcji społecznych i gospodarczych związanych z dziedzictwem.

System ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce opiera się na spójnym układzie aktów prawnych, które określają obowiązki państwa, samorządów, właścicieli zabytków oraz inwestorów. Podstawowym celem tych regulacji jest zapewnienie trwałości zasobu zabytkowego, jego ochrony przed degradacją oraz racjonalnego wykorzystania w rozwoju lokalnym i przestrzennym. Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowi narzędzie wdrażania tych przepisów na poziomie lokalnym.

Punktem wyjścia jest obowiązek państwa w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego oraz zapewnienia dostępu do dóbr kultury. Z tego wynika konieczność tworzenia ustaw i instytucji, które realnie chronią zabytki i krajobraz kulturowy.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ustawa wprowadza formy ochrony m.in: wpis do rejestru zabytków, utworzenie parku kulturowego oraz ujęcie w gminnej ewidencji zabytków. Każda z nich wiąże się z odmiennym zakresem ograniczeń i procedur.

Formy ochrony zabytków wynikające z ustawy z 2003 r.

Ustawa o samorządzie gminnym wskazuje ochronę zabytków jako zadanie własne gminy. Oznacza to obowiązek podejmowania działań na poziomie lokalnym w ramach obowiązujących przepisów.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Prawo budowlane, w powiązaniu z ustawą o ochronie zabytków, reguluje proces realizacji inwestycji przy obiektach zabytkowych i w ich otoczeniu.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Najważniejszym aktem jest ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która określa, czym jest zabytek, na czym polega jego ochrona i opieka oraz jakie są obowiązki organów publicznych i właścicieli. Ustawa tworzy podstawy działania administracji konserwatorskiej i wyznacza zasady postępowania wobec zabytków.

Organy ochrony zabytków i rola Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Ustawa określa organy właściwe do ochrony zabytków, w tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który wydaje decyzje i pozwolenia dotyczące zabytków, szczególnie tych wpisanych do rejestru.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Przepisy planistyczne zobowiązują gminy do uwzględniania ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy.

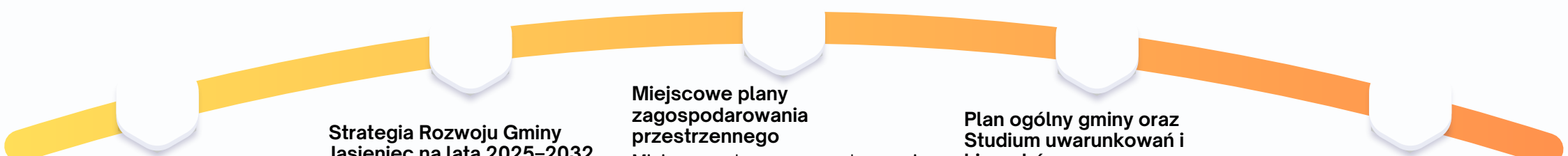
Rozporządzenia wykonawcze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Rozporządzenia doprecyzowują wymagania dotyczące prowadzenia rejestru i ewidencji zabytków oraz zasady prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami

Program opieki nad zabytkami jest narzędziem realizacji obowiązków wynikających z Konstytucji, ustaw i rozporządzeń. Nie tworzy nowego prawa, lecz porządkuje działania gminy, wyznacza cele i priorytety oraz ułatwia współpracę z właścicielami zabytków i instytucjami.

W ochronie dziedzictwa kulturowego kluczowe znaczenie mają dokumenty planistyczne i strategiczne, które wyznaczają zasady kształtowania przestrzeni, kierunki rozwoju gminy oraz ramy działań naprawczych i inwestycyjnych. Program opieki nad zabytkami powinien być z nimi spójny, ponieważ w praktyce to one decydują o sposobie prowadzenia inwestycji, ochronie krajobrazu kulturowego oraz możliwościach wykorzystania dziedzictwa w rozwoju lokalnym.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Jasieniec na lata 2023–2030

Program zakłada poprawę stanu technicznego obiektów zabytkowych i użyteczności publicznej oraz przywracanie funkcji zdegradowanym obiektom o wartościach kulturowych. Jest to dokument, który przekłada ochronę dziedzictwa na konkretne przedsięwzięcia i projekty realizowane na obszarze rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Gminy Jasieniec na lata 2025–2032

Strategia wskazuje dziedzictwo kulturowe i krajobraz jako zasób rozwojowy gminy oraz element tożsamości lokalnej. Podkreśla konieczność ochrony układów przestrzennych, przeciwdziałania dysharmonii krajobrazu i weryfikacji obiektów wpisanych do rejestru zabytków w toku prac planistycznych. Zawiera też rekomendacje dotyczące zachowania historycznej formy obiektów, kompozycji elewacji i stosowania tradycyjnych materiałów.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego określają szczegółowe zasady ochrony zabytków i ich otoczenia, w tym parametry zabudowy, ograniczenia wysokości i gabarytów oraz zasady kształtowania tadu przestrzennego. To w planach miejscowych pojawiają się konkretne zakazy, nakazy i wymagania, które realnie ograniczają inwestycje kolidujące z ochroną dziedzictwa.

Plan ogólny gminy oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Dla Gminy Jasieniec opracowywany jest plan ogólny gminy, który docelowo zastąpi Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i stanie się podstawowym narzędziem polityki przestrzennej gminy. Dokument znajduje się na etapie opracowania, a jego przyjęcie planowane jest w 2026 roku. Będzie uwzględniał ochronę dziedzictwa kulturowego w skali całej gminy i wyznaczał ramy dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dokumenty wyższego rzędu powiatu i województwa

Program powinien być spójny z Powiatowym Programem Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Grójeckiego na lata 2024–2027 oraz Programem Opieki nad Zabytkami Województwa Mazowieckiego na lata 2026–2029. Dokumenty te wyznaczają priorytety ochrony w regionie, w tym poprawę stanu zachowania zabytków, koordynację działań instytucji, rozwój narzędzi zarządzania dziedzictwem oraz edukację i promocję wartości kulturowych. Dzięki temu gmina może planować działania zgodnie z kierunkami regionalnymi.

Zarys historyczny i dziedzictwo kulturowe Gminy Jasieniec

Tereny dzisiejszej Gminy Jasieniec należą do obszarów o bardzo długiej i dobrze udokumentowanej historii osadniczej. Najstarsze ślady obecności człowieka pochodzą ze schyłku epoki brązu i są datowane na lata 800–500 p.n.e. Stanowiska archeologiczne odkryte m.in. w Gośniewicach nad rzeką Kraską potwierdzają, że już w tym okresie istniały tu stałe osady. Kolejne znaleziska wskazują na ciągłość zasiedlenia również na obszarach dzisiejszego Jasieńca, Gniejewic, Boglewic, Woli Boglewskiej i Turowic.

Dziedzictwo Gminy Jasieniec tworzą relikty wczesnego osadnictwa, zabytki sakralne oraz pozostałości dawnych zespołów dworskich i folwarcznych. Elementy te do dziś kształtują krajobraz kulturowy gminy i stanowią podstawę do prowadzenia działań ochronnych oraz dokumentacyjnych.

Pierwsze wzmianki pisane o miejscowości Jasieniec pochodzą z 1239 roku, a już w XIII wieku funkcjonowała tu parafia, co potwierdza znaczenie tej osady w lokalnej sieci osadniczej. Najcenniejszym zabytkiem sakralnym na terenie gminy jest kościół parafialny pw. Zestania Ducha Świętego w Jasieńcu, wzniesiony w latach 1740–1747 z fundacji kasztelana ciechanowskiego Władysława Grzegorzewskiego według projektu królewskiego architekta Jakuba Fontany. Obiekt ten należy do najlepiej zachowanych przykładów architektury barokowej w regionie i pozostaje pod ochroną konserwatorską.

Uzupełnieniem zespołu zabytków sakralnych jest kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewicach oraz liczne kapliczki przydrożne. Obiekty te wyznaczają tradycyjne osie kulturowe w krajobrazie wsi i do dziś stanowią ważny element tożsamości lokalnej.

Dziedzictwo ziemiańskie i krajobraz kulturowy

Od średniowiecza do XVIII wieku kluczową rolę w kształtowaniu lokalnej przestrzeni odgrywały rody ziemiańskie, w szczególności Warpężowie vel Jasieńscy oraz Boglewscy herbu Jelita. Z ich działalnością wiąże się rozwój układów dworskich i folwarcznych, które ukształtowały dzisiejszy krajobraz kulturowy gminy. Pozostałości zespołów dworskich i pałacowo-parkowych zachowały się m.in. w Boglewicach, Warpęsach, Łychowskiej Woli, Turowicach oraz Woli Boglewskiej. Obiekty te, mimo częściowej degradacji, stanowią cenny zasób historyczny wymagający dalszej ochrony, dokumentacji i racjonalnego zagospodarowania.

Na terenie gminy znajdują się miejsca pamięci narodowej związane z Powstaniem Styczniowym, z których najważniejsze są mogiły w Gotębiowie i Rytomoczydłach, upamiętniające wydarzenia z 18 maja 1863 roku. Mogiła powstańcza w Gotębiowie, odnosząca się do starcia oddziału powstańczego z wojskami carskimi, została zwieńczona pomnikiem w formie kapliczki z tablicą inskrypcyjną i do dziś stanowi trwały znak lokalnej pamięci. Z kolei mogiła w Rytomoczydłach, wzniesiona w okresie międzywojennym z inicjatywy Józefa Gogulskiego, ma formę stożkowego kopca z kamieni polnych zwieńczonego metalowym krzyżem, a ustawiony przed nią głaz z tablicą pamiątkową podkreśla ciągłość pamięci o powstańcach poległych tego dnia.

Integralnym składnikiem dziedzictwa Gminy Jasieniec są tradycje sadownicze, których początki sięgają co najmniej XVI wieku, gdy rozwój sadów dworskich w czasach królowej Bony Sforzy wyznaczył kierunek gospodarczy utrwalony na kolejne stulecia, a Jasieniec, jako część regionu grójeckiego określanego mianem „największego sadu Europy”, do dziś pozostaje silnie związany z uprawą jabłoni, która trwale ukształtowała lokalny krajobraz i tożsamość gminy.

Związek ten znalazł wyraz także w herbie gminy, gdzie pomiędzy kopiami herbu Jelita umieszczono dwa czerwone jabłka, stanowiące czytelne odwołanie do historycznego i współczesnego znaczenia sadownictwa dla tego obszaru. Rangę tej tradycji wzmacnia również fakt, że „jabłko grójeckie” zostało zarejestrowane jako Chronione Oznaczenie Geograficzne, co podkreśla jego ścisły związek z lokalnymi warunkami naturalnymi oraz wielopokoleniową praktyką sadowniczą, a samo jabłko stało się także oficjalnym owocem polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej, promując Polskę jako największego producenta jabłek w UE i symbol zdrowej, ekologicznej żywności. Drugą połowę XIX wieku przyniosły natomiast istotne przemiany gospodarcze o charakterze przemysłowym, związane z uruchomieniem w 1867 roku cukrowni „Czersk” w Jasieńcu, której zachowane do dziś budynki stanowią ważny element lokalnego dziedzictwa przemysłowego i materialny ślad przemian tej epoki.

Mogiła powstańców styczniowych w Gotębiowie – widok ogólny na założenie z drewnianym krzyżem i kolumną pomnikową.

Krajobraz kulturowy jako przedmiot ochrony

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, obejmująca zarówno elementy przyrodnicze, jak i wytwory cywilizacji. Krajobraz kulturowy odzwierciedla historię danego obszaru oraz relacje pomiędzy środowiskiem naturalnym a działalnością ludzką, a jego zachowanie ma znaczenie dla ładu przestrzennego, tożsamości miejsca oraz wartości estetycznych i historycznych przestrzeni.

Ze względu na dynamiczny charakter krajobrazu kulturowego, jego ochrona i kształtowanie powinny być prowadzone w sposób planowy i spójny, w szczególności poprzez narzędzia planowania przestrzennego. Kluczową rolę pełnią miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które mogą wprowadzać zasady ograniczania rozproszonej zabudowy, ochrony tradycyjnych układów osadniczych i układów pól, zachowania cennych obszarów przyrodniczych i historycznych oraz kształtowania nowych inwestycji w sposób dopasowany do lokalnego charakteru i kontekstu przestrzennego. W praktyce oznacza to potrzebę konsekwentnego uwzględniania wartości kulturowych w decyzjach dotyczących zagospodarowania terenu, w szczególności w otoczeniu obiektów zabytkowych i na obszarach o czytelnej historycznej strukturze.

Istotnym elementem ochrony krajobrazu kulturowego jest również rozpoznanie zagrożeń. Do najczęstszych należą presja inwestycyjna, rozpraszanie zabudowy, zacieranie historycznych układów ruralistycznych, niekontrolowane modernizacje obiektów o cechach tradycyjnej architektury oraz postępująca degradacja zabytków wynikająca z braku użytkowania i bieżących remontów. Skuteczna ochrona wymaga zatem jednocześnie narzędzi prawno-planistycznych, działań dokumentacyjnych oraz współpracy z właścicielami i mieszkańcami.

Gmina Jasieniec położona jest w centralnej części województwa mazowieckiego, w powiecie grójeckim. W jej skład wchodzi 36 miejscowości zorganizowanych w 31 sołectw, a funkcję ośrodka administracyjnego pełni Jasieniec, w którym koncentruje się podstawowa infrastruktura publiczna. Gmina ma charakter rolniczy, ze szczególnym uwzględnieniem sadownictwa, co w sposób trwały wpłynęło na lokalny krajobraz, układ pól i strukturę osadniczą.

Krajobraz kulturowy gminy cechuje się dużym zróżnicowaniem, wynikającym z wielowiekowej działalności człowieka w powiązaniu z zasobami przyrodniczymi. Na jego wartość składają się m.in. historyczne układy ruralistyczne, zespoły dworskie i pałacowo-parkowe, zabytkowe obiekty sakralne, kapliczki i krzyże przydrożne oraz miejsca pamięci narodowej. Szczególnie widocznym elementem krajobrazu są kapliczki i krzyże, ustawiane przy drogach i rozdrożach, często utrzymywane i dekorowane przez mieszkańców, co podkreśla ich społeczną funkcję i znaczenie tożsamościowe.

Kościół parafii rzymskokatolickiej pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewicach (widok od strony cmentarza).

Ważną rolę pełnią także elementy przyrodnicze powiązane z dziedzictwem kulturowym, w szczególności zespoły parkowo-pałacowe położone w dolinie rzeki Kraski oraz układ stawów, zalesień i łąk nadrzecznych. Na terenie gminy zlokalizowanych jest osiem zespołów pałacowo-parkowych i dworskich o wartościach historycznych i zabytkowych w miejscowościach Boglewice, Jasieniec, Kurczowa Wieś, Łychowska Wola, Rytomoczydła, Turowice, Warpęsy oraz Wola Boglewska. Uzupełnieniem lokalnych wartości krajobrazowych są kompleksy leśne i naturalne korytarze przyrodnicze, szczególnie w pasie od Boglewic przez Rytomoczydła po Osiny i Ignaców, a także osiem zarejestrowanych pomników przyrody, w tym dęby szypułkowe, buk pospolity w Łychowskiej Woli, jesion wyniosły w Warpęsach oraz modrzew polski w Woli Boglewskiej.

Jednym z głównych zagrożeń dla krajobrazu kulturowego gminy jest presja inwestycyjna oraz ingerencje w tradycyjną architekturę. Dawne dwory i inne obiekty historyczne są często przekształcane na cele mieszkalne lub usługowe, co wiąże się z przebudowami, nadbudowami, wymianą stolarki oraz montażem nowoczesnych instalacji, prowadząc do utraty wartości zabytkowych. Dodatkowym problemem pozostaje brak użytkowania części obiektów, co sprzyja ich degradacji i pogarszaniu stanu zachowania.

Jasieniec, kościół pw. Zestania Ducha Świętego (parafia św. Rocha) – fasada frontowa.

Zabytki nieruchome na terenie Gminy Jasieniec

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do zabytków nieruchomych zalicza się w szczególności krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, obiekty obronne, obiekty techniki, w tym dawne zakłady przemysłowe, a także cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni oraz miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność osób i instytucji o szczególnym znaczeniu.

Na terenie Gminy Jasieniec zasób zabytków nieruchomych jest zróżnicowany i obejmuje najważniejsze elementy lokalnego krajobrazu kulturowego. Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jasieniec została przyjęta Zarządzeniem Nr 19.2026 Wójta Gminy Jasieniec z dnia 5 marca 2026 r. W ewidencji ujęto przede wszystkim zespoły dworskie i pałacowo-parkowe w Boglewicach, Jasieńcu, Kurczowej Wsi, Łychowskiej Woli, Rytomoczydłach, Turowicach, Warpęsach oraz Woli Boglewskiej, wraz z parkami, ogrodzeniami i zabudowaniami towarzyszącymi. Istotną grupę stanowią również obiekty sakralne i sepulkralne, w tym kościoły parafialne w Boglewicach i Jasieńcu z plebaniami, ogrodzeniami, cmentarzami oraz wybranymi nagrobkami. Uzupełnieniem zasobu są liczne kapliczki i krzyże przydrożne, które wyznaczają tradycyjne osie przestrzenne wsi i pozostają ważnym elementem lokalnej tożsamości.

W Gminnej Ewidencji Zabytków ujęte są także miejsca pamięci narodowej, w tym mogiły powstańców styczniowych i obiekty upamiętniające poległych za Ojczyznę, a ponadto zabytki techniki i dziedzictwa przemysłowego, w szczególności zespół dawnej cukrowni „Czersk” w Jasieńcu. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Województwa Mazowieckiego zostały włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Jasieniec, a ich karty adresowe stanowią materiał źródłowy niniejszego opracowania.

Zabytki nieruchome wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Mazowieckiego na terenie Gminy Jasieniec

Miejscowość	Obiekt	Nr w rejestrze
Boglewice	Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego	286/A z 04.03.1985 r.
	Cmentarz rzymskokatolicki	476/A z 05.11.1991
	Zespół pałacowo-parkowy	1165 z 22.05.1975 r.; 31/A z 25.04.1980 r.; 172/2014 z 26.02.2014 r. (uzup. 31/A z 25.04.1980 r.)
Gołębiów	Kaplica grobowa Gąsiorowskich	353/62 z 05.03.1962 r.; 2/A z 14.02.1977 r.; 134/A/82 z 12.02.1982 r.
Jasieniec	Kościół rzymskokatolicki pw. Ducha Świętego wraz z otoczeniem w obrębie murów	351/62 z 02.02.1962 r.; 73/A/81 z 09.03.1981 r.
	Dwór w Jasieńcu	1169/A z 22.05.1975 r.; 97/A z 18.03.1981 r.
	Park dworski	12A z 15.12.1978 r. oraz decyzja z 10.11.2015 r. doprecyzowująca granice parku
Kurczowa Wieś	Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem: dwór, park, zabudowania gospodarcze	544/A/95 z 06.05.1995 r.
Łychowska Wola	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park	4/A z 15.12.1978 r.
Rytomoczydła	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park	481/62 z 23.03.1962 r.; 14/A/78 z 15.12.1978 r. (uzup. z 04.03.1997 r.)
Turowice	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park	705/62 z 03.05.1962 r.; 11A/78 z 15.12.1978 r.
Warpęsy	Zespół pałacowo-parkowy: dwór, park, wozownia	272/A/84 z 07.06.1984 r.; 272/A/84 z 20.12.1986 r.
Wola Boglewska	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park	1175/A/75 z 22.05.1975 r.; 208/A/83 z 14.04.1983 r.

Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewiczach

Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewiczach wzniesiono w latach 1900–1908 według projektu Konstantego Wojciechowskiego. Jest to wartościowy przykład neogotyckiej architektury sakralnej o monumentalnej bryle, której wyraz przestrzenny wzmocniła dobudowana w 1928 roku wieża.

Charakterystyka i znaczenie w krajobrazie

Świątynia zamyka perspektywę wiejskiej ulicy i stanowi jeden z kluczowych punktów orientacyjnych miejscowości. Zachowuje pierwotną funkcję sakralną oraz wysokie walory architektoniczne i historyczne, a jej dominująca sylweta pozostaje istotnym elementem lokalnego krajobrazu kulturowego.

Stan zachowania i działania ochronne

Obiekt murowany z czerwonej cegły, założony na planie krzyża, z ceglanym cokół i detalami kamiennymi; dachy kryte blachą stalową miedziowaną, konstrukcja dachu oparta na więźbie wieszarowej. Kościół jest wpisany do rejestru zabytków i ujęty w ewidencji wojewódzkiej. Z uwagi na zły stan techniczny wymaga kompleksowych prac remontowo-konserwatorskich; w 2023 roku pozyskano dofinansowanie na prace zabezpieczające, obejmujące w szczególności remont więźby i pokrycia dachowego, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej oraz konserwację i renowację elewacji wraz z robotami towarzyszącymi zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi.

13

Cmentarz rzymskokatolicki w Boglewicach

Cmentarz grzebalny parafii rzymskokatolickiej w Boglewicach jest historyczną nekropolią o czytelnym układzie przestrzennym, położoną na wschód od kościoła, przy drodze prowadzącej z Boglewic do Osin. Teren zajmuje ok. 1,3 ha, a od południa i wschodu sąsiaduje z gruntami rolnymi. Całość otacza murowane ogrodzenie z bramą wjazdową, a kompozycję przestrzenną dopełnia zabytkowy drzewostan.

Charakterystyka i znaczenie w lokalnej pamięci

Na terenie nekropolii zachowały się historyczne nagrobki z piaskowca w formie płyt, katakumb oraz pomników. Najokazalszym obiektem jest widoczne na zdjęciu powyżej mauzoleum rodziny Bersonów, zlokalizowane na osi wejścia, stanowiące dominantę założenia i najwyższy pomnik cmentarny. W innej części cmentarza znajduje się miejsce pamięci narodowej upamiętniające osoby poległe za wolność Ojczyzny w czasie II wojny światowej, a także mogiła zbiorowa żołnierzy poległych we wrześniu 1939 roku. Cmentarz ma wysoką wartość historyczną, symboliczną i artystyczną jako nośnik lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Stan zachowania i zalecane działania ochronne

Cmentarz jest użytkowany i ogólnie utrzymany w dobrym stanie, teren pozostaje uporządkowany. Część historycznych nagrobków, w szczególności katakumby i pomniki, wykazują oznaki zużycia materiału, takie jak spękania oraz erozja piaskowca, co uzasadnia podjęcie działań zabezpieczających. Mauzoleum rodziny Bersonów pozostaje w dobrym stanie technicznym, jednak ze względu na wartość obiektu wskazane są regularne przeglądy oraz monitoring stanu zachowania i otoczenia. Priorytetowo należy objąć systematyczną opieką konserwatorską mauzoleum, zabezpieczyć najbardziej narażone nagrobki oraz dbać o estetykę inskrypcji w obrębie miejsca pamięci narodowej.

Zespół pałacowo-parkowy w Boglewiczach

Źródło: Strona internetowa modernizacjaroku.pl (zdjęcie)

Pałac w Boglewiczach powstał w latach 60. XIX wieku jako rezydencja rodziny Bersonów i stanowi cenny przykład architektury neorenesansowej, najprawdopodobniej według projektu Zygmunta Gorgolewskiego. Dwukondygnacyjny, symetryczny korpus z ryzalitami i trójkątnym frontonem posiada bogaty detal architektoniczny, m.in. boniowania, gzymsy, pilastry i opaski okienne, a główne wejście akcentuje portyk kolumnowy z balkonem. Obiekt usytuowany jest centralnie w historycznym parku krajobrazowym, który wzmacnia reprezentacyjny charakter założenia.

Charakterystyka i znaczenie zespołu pałacowo-parkowego

Park o charakterze krajobrazowym, ukształtowany w XIX wieku, obejmuje m.in. staw, sztuczne wzniesienie oraz rozplanowaną zieleń wysoką i niską, a kompozycję porządkuje oś widokowa łącząca pałac z kościołem i mauzoleum. W drzewostanie zachowały się liczne wiekowe okazy, w tym dęby, lipy, kasztanowce i modrzewie, a także rzadziej spotykane gatunki; założenie posiada wysoką wartość historyczną, architektoniczną i krajobrazową jako ważny element dziedzictwa kulturowego miejscowości.

Stan zachowania i kierunki utrzymania

Po 1939 roku pałac pełnił funkcje użytkowe (m.in. szkoły i zaplecza spółdzielni), co w połączeniu z brakiem opieki konserwatorskiej doprowadziło do degradacji, jednak rewitalizacja przeprowadzona w 2017 roku przywróciła obiektowi i parkowi historyczny charakter. Obecnie zespół znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym i jest w pełni użytkowany; zaleca się systematyczne monitorowanie stanu technicznego oraz kontynuację funkcji, które sprzyjają trwałości użytkowania i utrzymaniu efektów rewitalizacji.

Kaplica grobowa Gąsiorowskich w Gołębiowie

Kaplica grobowa Gąsiorowskich w Gołębiowie powstała w II połowie XIX wieku jako grobowiec rodzinny i stanowi wartościowy przykład neoklasycystycznej architektury sepulkralnej w lokalnym krajobrazie. Obiekt usytuowany jest poza zwartą zabudową wsi, wśród pól, w niewielkim zagajniku, co podkreśla jego wyodrębnienie przestrzenne i historyczny kontekst miejsca.

Charakterystyka i znaczenie obiektu

Kaplica wzniesiona została na planie kwadratu z cegły i pokryta tynkiem, o zwartej, monumentalnej bryle zwieńczonej dachem dwuspadowym.

Charakterystycznym elementem są kolumny na każdej elewacji, budujące symetrię i reprezentacyjny wyraz obiektu; wejście akcentuje prostokątny portal z nadprożem wspartym na konsolach, a dekorację stanowią płaskorzeźbione kartusze.

Kubatura wynosi ok. 1070 m³. Obiekt posiada wysoką wartość historyczną i krajobrazową jako trwały ślad lokalnych tradycji i ważny punkt w przestrzeni kulturowej wsi.

Stan zachowania i potrzeby zabezpieczenia

Konstrukcja jest stabilna, jednak elewacje wykazują zawilgocenia oraz ubytki i odspojenia tynków; oryginalna stolarka drzwiowa wymaga zabezpieczenia, a krata jest miejscowo skorodowana. Wnętrze jest zdewastowane, a teren wokół wymaga uporządkowania, co wskazuje na potrzebę pilnych działań zabezpieczających i docelowej konserwacji.

Kościół rzymskokatolicki pw. Ducha Świętego wraz z otoczeniem w obrębie murów

Kościół rzymskokatolicki pw. Ducha Świętego w Jasieńcu wzniesiono w latach 1747–1754 według projektu Jakuba Fontany jako późnobarokową świątynię należącą do parafii pw. św. Rocha. Obiekt zachował autentyczny charakter i wysokie wartości historyczne oraz artystyczne, będąc jednym z najcenniejszych zabytków architektury sakralnej w gminie.

Charakterystyka architektoniczna i otoczenie

Świątynia jest murowana z cegły i tynkowana, wzniesiona na planie prostokąta z zakrystią. Fasada frontowa ujęta jest dwiema smukłymi, wielokondygnacyjnymi wieżami zwieńczonymi barokowymi hełmami, a pomiędzy nimi znajduje się bogato opracowana elewacja z podziałami architektonicznymi, wnękami z figurami oraz frontonem. Kościół przykrywa dach dwuspadowy kryty blachą; elewacje boczne mają układ asymetryczny. Teren wokół kościoła jest ogrodzony, a w pobliżu zachowały się nagrobki z dawnego cmentarza.

Wartości i zachowane elementy wystroju

Wnętrze utrzymane jest w stylistyce barokowej i zachowuje cenne elementy wyposażenia, w tym ołtarz główny z obrazem Zestania Ducha Świętego, ołtarze w kaplicach bocznych oraz barokową ambonę; uwagę zwraca również późnogotycki krucyfik. Pomimo prowadzonych w kolejnych latach remontów i konserwacji obiekt zachował spójność stylową i wysoką rangę zabytkową.

Zespół dworski w Jasieńcu

Zespół dworski w Jasieńcu ukształtował się w II połowie XVIII wieku, kiedy wzniesiono dwór w stylistyce późnobarokowej, a w połowie XIX wieku został on przebudowany w duchu neorenesansu na zlecenie rodziny Domańskich. Założenie powstało na głębokich piwnicach starszego dworu, którego reliktem może być zachowana przybudówka, co podkreśla ciągłość historyczną majątku.

Dwór i zabudowania towarzyszące

Dwór jest budynkiem murowanym z cegły, tynkowanym, piętrowym, wzniesionym na planie prostokąta i nakrytym niskim dachem czterospadowym. Elewacja frontowa ma układ pięcioosiowy z centralnym ryzalitem zwieńczonym szczytem, boniowane naroża oraz okna ujęte prostymi naczółkami na wolutowych konsolach; od strony ogrodowej zachował się taras i drewniana weranda. Wnętrza mają układ dwutraktowy z sienią na osi.

Park krajobrazowy i stan zachowania zespołu

Integralną część zespołu stanowią relikty XIX-wiecznego parku krajobrazowego, obecnie zachowane w formie fragmentów historycznego układu, starodrzewu oraz pozostałości zbiorników wodnych i stawów. Widoczne są oznaki zaniedbania, w tym zakrzaczenia, samosiewy i zarośnięte ciągi komunikacyjne, co ogranicza czytelność kompozycji przestrzennej, mimo zachowanych walorów krajobrazowych. Cały zespół dworsko-parkowy wymaga pilnych prac zabezpieczających przy dworze oraz działań porządkowych i rewaloryzacyjnych w parku, tak aby zatrzymać degradację i przywrócić czytelność historycznego założenia.

Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem: w Kurczowej Wsi

Zespół dworski z folwarkiem w Kurczowej Wsi obejmuje dwór, park krajobrazowy oraz zabudowania gospodarcze i stanowi spójne założenie ziemiańskie z okresu międzywojennego. Całość ukształtowała się w latach 20.–30. XX wieku, najprawdopodobniej dla Zygmunta Racięckiego, właściciela majątku od 1909 roku. Po II wojnie światowej zespół przejęło państwo i użytkowano go kolejno przez PGR oraz RSP w Boglewicach, a następnie przeszedł w ręce prywatne.

Dwór i układ zespołu

Dwór murowany z cegły i tynkowany, wzniesiony na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu, jest parterowy z mieszkalnym poddaszem i częściowym podpiwniczeniem, nakryty dachem czterospadowym z wystawkami na wszystkich elewacjach. Elewację frontową akcentuje czterokolumnowy portyk w porządku tokańskim, zwieńczony balkonem. Zachowany jest również dwutraktowy układ wewnątrz. Forma budynku reprezentuje tzw. styl polski z klasycyzującymi elementami, charakterystyczny dla architektury ziemiańskiej II Rzeczypospolitej.

Park i folwark

Integralną część założenia stanowi park krajobrazowy z czytelnym układem przestrzennym i starodrzewem, w którym dominują lipy, graby, jesiony oraz grochodrzewy. W strukturze parku zachowały się relikty dawnych alei spacerowych oraz dwa niewielkie, niepołączone stawy. Mimo przekształceń park zachowuje walory kompozycyjne, krajobrazowe i ekologiczne. Uzupełnieniem zespołu są zabudowania folwarczne z okresu międzywojennego, w tym dawne obory o prostej, wydłużonej formie, wzniesione z cegły i otynkowane, przykryte dachami dwuspadowymi. Obiekty te dokumentują organizację gospodarstwa ziemiańskiego oraz rozwój rolnictwa w tym czasie.

Zespół dworsko-parkowy w Łychowskiej Woli

Zespół dworski w Łychowskiej Woli ukształtował się w pierwszej połowie XIX wieku, a około 1860 roku dwór przebudowano, nadając mu reprezentacyjną formę z cechami klasycyzmu i elementami neorenesansu. Po II wojnie światowej obiekt przejęło państwo i był użytkowany przez PGR, w latach 80. i 90. XX wieku następowała degradacja, natomiast po prywatyzacji dwór odbudowano i przywrócono mu właściwą rangę rezydencjonalną.

Dwór i charakterystyka architektury

Budynek jest parterowy, murowany i tynkowany, wzniesiony na planie wydłużonego prostokąta, nakryty dwuspadowym dachem naczółkowym. Elewację frontową wyróżnia ganek z półkolumnami oraz półkoliście zamkniętymi otworami drzwiowymi i okiennymi, zwieńczony klasycznym tympanonem. Układ wnętrz ma charakter dwutraktowy, z centralnym holem i salonem ogrodowym, a w piwnicach zachowały się pierwotne podziały pomieszczeń. Dwór zachowuje oryginalną bryłę oraz większość detalu architektonicznego, co potwierdza jego wysoką wartość historyczną i estetyczną.

Park krajobrazowy i elementy założenia

Integralną część zespołu stanowi park krajobrazowy ze starodrzewem i zachowanymi fragmentami historycznego układu, dawniej obejmującego m.in. aleję dojazdową, sad i klomb. Na terenie parku znajdują się liczne stawy oraz drzewa uznane za pomniki przyrody, co wzmacnia walory krajobrazowe i dendrologiczne założenia. Mimo przekształceń park zachowuje czytelność kompozycji i pozostaje ważnym elementem oprawy rezydencjonalnej dworu, obecnie utrzymanym w dobrym stanie.

Zespół dworsko-parkowy w Rytomoczydłach

Zespół dworski w Rytomoczydłach ukształtował się po 1817 roku, kiedy po przejęciu majątku przez pułkownika Wincentego Radziwińskiego wzniesiono murowany dwór w stylistyce klasycystycznej w miejscu wcześniejszej zabudowy drewnianej. Po II wojnie światowej obiekt był użytkowany przez Instytut Naukowo-Badawczy w Nowej Wsi i pełnił funkcję mieszkań pracowników, obecnie pozostaje własnością prywatną, a jego stan techniczny stopniowo się pogarsza.

Dwór i charakterystyka architektury

Dwór jest budynkiem parterowym, murowanym, wzniesionym na planie wydłużonego prostokąta, nakrytym dachem naczółkowym krytym blachą. Fasadę akcentuje czterokolumnowy portyk w porządku jońskim zwieńczony trójkątnym frontonem, a elewacja frontowa ma układ dziewięćosiowy z boniowanymi narożami, co podkreśla klasycystyczny wyraz obiektu. Wnętrza zachowały układ jednotraktowy oraz częściowo oryginalną stolarkę, a podziemia z zachowanymi sklepieniami stanowią istotny element wartości historycznej i świadectwo reprezentacyjnego charakteru rezydencji.

Park i relikty folwarku

Dwór otacza park krajobrazowy o nieregularnym kształcie, z drzewostanem opartym głównie na gatunkach rodzimych, w szczególności lipach drobnolistnych i klonach pospolitych. Przed frontem dworu znajdował się niegdyś reprezentacyjny klomb z objazdem, a w otoczeniu zachowały się również fragmenty dawnej zabudowy folwarcznej, dopełniające historyczny kontekst zespołu.

Zespół dworsko-parkowy w Turowicach

Zespół dworski w Turowicach ukształtował się około 1840 roku, kiedy Wincenty Zieliński wzniósł dwór na miejscu wcześniejszego majątku. Obiekt miał pierwotnie konstrukcję drewnianą, obecnie jest otynkowany, parterowy z mieszkalnym poddaszem i dachem czterospadowym, a w drugiej połowie XIX wieku został rozbudowany o piętrową, murowaną część neorenesansową, co nadało całości bardziej reprezentacyjny charakter.

Dwór i charakterystyka architektury

Założenie łączy część o cechach klasycystycznych z drewnianym portykiem tokańskim oraz tarasem ogrodowym przekształconym w portyk kolumnowy, a także piętrową część neorenesansową o wyraźniejszym detalu, z dekoracyjnym szczytem, okulusem i zróżnicowanymi naczółkami nad oknami. Zestawienie dwóch faz budowy i odmiennych rozwiązań stylistycznych stanowi o wartości historycznej i architektonicznej obiektu.

Park krajobrazowy i stan zachowania

Dwór otacza park krajobrazowy ze starodrzewem, w którym występują m.in. sosny czarne, żywotniki, świerki i orzechy włoskie, a na skraju założenia znajduje się staw; w 1959 roku w parku wybudowano drewnianą bibliotekę, która nie zachowała się do dziś. Zespół pozostaje własnością prywatną, a po przeprowadzonym kompleksowym remoncie stan techniczny dworu oceniany jest jako bardzo dobry.

Zespół pałacowo-parkowy w Warpęsach

Zespół dworski w Warpęsach ukształtował się około 1850 roku, kiedy rodzina Domańskich, najprawdopodobniej Mateusz Domański, wzniosła murowany dwór, a około 1900 roku założenie rozbudowano, m.in. o boczne przybudówki oraz charakterystyczną okrągłą wieżę narożną. Obiekt reprezentuje neorenesans z odniesieniami do renesansu tokańskiego, czytelnymi w formie wieży i detalu architektonicznego.

Dwór i charakterystyka architektury

Budynek jest murowany i tynkowany, wzniesiony na rzucie prostokąta, z piętrową częścią główną oraz parterowymi skrzydłami bocznymi. Na osi poprzecznej usytuowana jest trójkondygnacyjna wieża o zmiennym przekroju, stanowiąca wyrazisty akcent kompozycyjny. Dwór nakrywa dach dwuspadowy z lukarnami, kryty blachą. Elewacje zdobią boniowania, półkolumny i gzymsy kostkowe, a okna w części parterowej i wieżowej zamknięte są półkoliście. Układ wnętrz zachował charakter dwutraktowy z sienią i salonem na osi, a w części podziemnej znajdują się ceglane i kamienne piwnice, częściowo sklepione.

Otoczenie zespołu i stan zachowania

Po II wojnie światowej dokonano istotnych przekształceń, obejmujących m.in. zmiany w konstrukcji dachu, wymianę stolarki oraz dostosowanie wnętrz do nowych funkcji, co wpłynęło na stopień autentyzmu wybranych elementów. W bezpośrednim otoczeniu zachowała się dawna wozownia, a zespół dopełnia park krajobrazowy z reliktnymi historycznego układu, w tym aleją dojazdową i starodrzewem, w którym dominują lipy, dęby i klony. Teren parku wymaga bieżącej pielęgnacji zieleni i prac porządkowych dla utrzymania czytelności kompozycji.

Zespół dworsko-parkowy w Woli Boglewskiej

Zespół dworski w Woli Boglewskiej ukształtował się wokół pałacu wzniesionego w 1900 roku dla Teofila i Eugenii Kępalskich według projektu Apoloniusza Pawła Nieniewskiego. Obiekt reprezentuje neorenesans z elementami secesji i należy do najbardziej wyrazistych rezydencji przełomu XIX i XX wieku na terenie gminy. W okresie powojennym pałac pełnił funkcje użytkowe niezwiązane z pierwotnym przeznaczeniem, m.in. szpitala i szkoły, co spowodowało przekształcenia i ubytki w substancji zabytkowej.

Pałac i charakterystyka architektury

Budynek jest murowany i tynkowany, o rozczłonkowanej bryle z licznymi ryzalitami, dwoma wieżami oraz portykiem kolumnowym od frontu i tarasem od strony parku. Elewacje zdobi boniowanie, część otworów okiennych ma zamknięcia półkoliste, a na dachach i wieżyczkach występują dekoracyjne formy wazonowe. Od strony ogrodowej znajduje się reprezentacyjny portyk z kolumnami jońskimi oraz piętrowy taras. Dominantą południowej części jest wieża widokowa z secesyjnym hełmem i kratownicą, natomiast druga wieża mieści klatkę schodową. Układ wnętrz ma charakter dwutraktowy z centralnie usytuowanym holem, przedsionkiem i schodami.

Park i uwarunkowania zarządcze

Pałac otacza rozległy park krajobrazowy z cennym starodrzewem, w tym okazem objętym ochroną jako pomnik przyrody, co wzmacnia walory krajobrazowe i kompozycyjne całego założenia. Obiekt pozostaje w zasobach Gminy Jasieniec, przy czym jego status prawny jest obecnie przedmiotem postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w związku z roszczeniami spadkobierców.

Gminna Ewidencja Zabytków prowadzona jest na podstawie art. 22 ust. 4–5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i obejmuje zabytki nieruchome zlokalizowane na terenie Gminy Jasieniec, zarówno wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Mazowieckiego, jak i ujęte w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. GEZ stanowi narzędzie identyfikacji oraz porządkowania zasobu dziedzictwa na poziomie lokalnym i jest punktem wyjścia dla dalszych działań ochronnych i opiekuńczych prowadzonych przez gminę. Ewidencja prowadzona jest w formie katalogu otwartego, który może być uzupełniany o nowe obiekty spełniające przesłanki uzasadniające ich ujęcie.

W GEZ, obok zespołów pałacowo-dworskich i obiektów omówionych w programie, ujęto również m.in. nagrobki i elementy historycznych cmentarzy, kapliczki przydrożne, dawne budynki gospodarcze związane z folwarkami, a także obiekty o dawnych funkcjach przemysłowych. Ewidencja obejmuje także wybrane elementy otoczenia pałaców i kościołów oraz inne obiekty, w przypadku których stwierdzono cechy uzasadniające objęcie ochroną ewidencyjną. Pełny wykaz obiektów stanowiących Gminną Ewidencję Zabytków zawarty jest w załączniku nr 1 do niniejszego programu i odzwierciedla aktualny stan GEZ.

Nagrobek Antoniego Domańskiego (zm. 1887 r.), dziedzica majątku Jasieniec, zlokalizowany na dawnym cmentarzu przykościelnym.

Na terenie Gminy Jasieniec ujęte są również obiekty znajdujące się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, które nie zostały wpisane do rejestru zabytków, lecz posiadają rozpoznane wartości historyczne i przestrzenne. Część z nich zachowała się w terenie, natomiast część już nie istnieje, jednak nadal pozostają one elementem dokumentacji dziedzictwa kulturowego gminy i odzwierciedlają historyczny układ osadniczy oraz dawną zabudowę wsi. Do tej grupy należą:

 Boglewice

 Jasieniec

 Jasieniec

Chata nr 32

Kapliczka w zespole
dworskim

Czworak

W wyniku aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków, po uzyskaniu opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 13 października 2025 r., z GEZ wyłączono cmentarz rzymskokatolicki położony w miejscowości Zbrosza Duża na działce ewidencyjnej nr 17/1. MWKZ potwierdził, iż wartości zabytkowe obiektu zostały wcześniej błędnie rozpoznane, a jego ujęcie w ewidencji było nieuzasadnione, wobec czego obiekt nie spełnia przesłanek do dalszej ochrony konserwatorskiej w ramach GEZ.

Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków prowadzona jest w sposób cykliczny i uwzględnia zmiany stanu zachowania obiektów, wyniki oględzin terenowych, dokumentację fotograficzną oraz informacje pozyskiwane od mieszkańców i właścicieli nieruchomości. W przypadku stwierdzenia utraty wartości zabytkowych, całkowitego zniszczenia obiektu lub błędnej identyfikacji, możliwe jest wszczęcie procedury jego wyłączenia z GEZ, natomiast rozpoznanie nowych wartości lub odkrycie dotąd nieujętych obiektów stanowi podstawę do rozszerzenia ewidencji.

Włączenie lub wyłączenie obiektu z Gminnej Ewidencji Zabytków może nastąpić na wniosek Wójta Gminy, właściciela nieruchomości, użytkownika obiektu, jednostek organizacyjnych gminy, a także na podstawie stanowiska Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Każdorazowo decyzja w tym zakresie poprzedzona jest analizą wartości historycznych, architektonicznych i krajobrazowych obiektu oraz uzyskaniem opinii właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Zabytki ruchome na terenie Gminy Jasieniec

Zabytki ruchome stanowią istotny element dziedzictwa kulturowego, ponieważ często zachowują unikatowe informacje o historii miejsca, życiu codziennym mieszkańców oraz działalności lokalnych wspólnot, w tym parafii i dawnych majątków ziemskich. W praktyce są to m.in. wyposażenie kościołów i kaplic, dawne elementy wystroju, pamiątki historyczne, wyroby rzemiosła oraz obiekty dokumentujące rozwój techniki i gospodarki, które wymagają szczególnej troski ze względu na wrażliwość materiałów oraz ryzyko zniszczenia, kradzieży lub nieodwracalnych przeróbek.

Ochrona zabytków ruchomych polega w szczególności na ich właściwym użytkowaniu, przechowywaniu i zabezpieczeniu, a także na podejmowaniu prac konserwatorskich zgodnie z zasadami ochrony zabytków. Istotne znaczenie ma prowadzenie dokumentacji i ewidencji posiadanych obiektów, okresowa ocena stanu zachowania oraz uzgadnianie planowanych prac z właściwymi służbami konserwatorskimi, zwłaszcza w przypadku obiektów o najwyższej wartości lub związanych z zabytkami nieruchomymi.

Jasieniec, kościół pw. Zestania Ducha Świętego.
Barokowy detal rzeźbiarski z ołtarza głównego.

Wykaz zabytków ruchomych na terenie gminy Jasieniec

Boglewice

Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków:

- kościół pw. Przemienienia Pańskiego, nr rej. 67 B z dn. 18.07.1970 – 6 obiektów
- cmentarz rzymskokatolicki, nr rej. 476/A/91 z dn. 05.11.1991 – 6 obiektów

Wykaz zabytków ruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- kościół Przemienienia Pańskiego – 11 obiektów

Jasieniec

Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków:

- cmentarz przykościelny przy kośc. Św. Ducha, nr rej. 500/B/181/1998 z dn. 01.06.1998 oraz nr rej. 500/B z dn. 24.04.1972 – 1 obiekt
- kościół parafialny pw. Ducha Świętego, nr rej. 58/B/180/98 z dn. 01.06.1998 – 30 obiektów
- kościół parafialny pw. Ducha Świętego oraz cmentarz przykościelny, nr rej. 182/B/98 z dn. 17.06.1998 – 38 obiektów

Wykaz zabytków ruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- cmentarz przykościelny przy kościele pw. Ducha Świętego – 1 obiekt
- kościół parafialny pw. Ducha Świętego – 3 obiekty

Na dawnym cmentarzu przykościelnym przy kościele pw. Ducha Świętego w Jasieńcu zachowały się historyczne nagrobki objęte ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków.

Nagrobek Władysława Grzegorzewskiego z figurą św. Rocha został ufundowany w 1737 roku i wykonany jest z piaskowca. Rzeźba zwieńcza wysoki, czworoboczny postument z inskrypcjami, a figura przedstawia świętego w długiej szacie i płaszczu, z kijem w prawej dłoni oraz psem u stóp jako atrybutem ikonograficznym. Na froncie cokotu zachowała się rozbudowana inskrypcja fundacyjna odnosząca się do darowizny na rzecz szpitala jasienieckiego dla ubogich. Obiekt figuruje w rejestrze zabytków pod nr 500/B/181/98 z dnia 1 czerwca 1998 r.

Nagrobek ks. Feliksa Toczyskiego z 1845 r. ma formę klasycystycznego monumentu z piaskowca, zwieńczonego krzyżem łacińskim. Upamiętnia wieloletniego proboszcza parafii w Jasieńcu, dziekana grójeckiego i kanonika warszawskiego, a na froncie cokotu zachowała się rozbudowana inskrypcja biograficzna.

Nagrobek rodziny Mysyrowiczów, datowany po 1858 roku (II połowa XIX w.), upamiętnia Elżbietę z Łukaszewiczów Mysyrowicz oraz Andrzeja Kajetana Mysyrowicza, dziedzica dóbr Kurczowa Wieś. Pomnik ma formę klasycystycznej kolumny z kamiennym krzyżem ustawionej na masywnym cokole oraz tablicą inskrypcyjną z kamienia z zachowanym napisem fundacyjnym.

Stanowiska archeologiczne i zasady ochrony

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, nieruchomy zabytek archeologiczny obejmuje pozostałości działalności człowieka, w tym nawarstwienia kulturowe oraz zawarte w nich wytwory lub ich ślady. W praktyce są to miejsca, w których w ziemi, na jej powierzchni lub pod wodą znajdują się ślady obecności człowieka z przeszłości, określane jako stanowiska archeologiczne. Opis stanowiska uwzględnia również jego funkcję, czyli sposób użytkowania w przeszłości, na przykład jako osady, cmentarzyska, miejsca kultu lub wymiany handlowej. Dziedzictwo archeologiczne ma charakter nieodnawialny, dlatego podstawową zasadą jego ochrony powinna być zachowawczość, a wszelkie ingerencje w strukturę stanowisk należy ograniczać do niezbędnego minimum.

Ustawa określa obowiązki każdej osoby, która podczas prowadzenia prac ziemnych, robót budowlanych lub innych działań ingerujących w grunt, także prowadzonych prywatnie, natrafi na obiekt lub przedmiot o charakterze zabytku archeologicznego. Zgodnie z art. 32 taka osoba ma obowiązek niezwłocznie wstrzymać prace mogące spowodować uszkodzenie znaleziska, zabezpieczyć miejsce odkrycia oraz powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeżeli nie jest to możliwe, niezwłocznie zawiadomić wójta gminy. Wójt przekazuje zgłoszenie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w terminie 3 dni od uzyskania informacji, a konserwator w ciągu 5 dni dokonuje oględzin miejsca odkrycia i w razie potrzeby może nałożyć na inwestora lub właściciela terenu obowiązek przeprowadzenia ratunkowych badań archeologicznych na jego koszt. Niepowiadomienie właściwych organów o odkryciu znaleziska lub narażenie go na zniszczenie, zgodnie z art. 115 ustawy, podlega karze grzywny. Należy podkreślić, że prowadzenie robót ziemnych na terenie stanowiska archeologicznego lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie wymaga uzyskania stosownych uzgodnień i decyzji właściwego konserwatora zabytków.

Nagrobki Stanisława Bykowskiego oraz Antoniego Cichowskiego, zlokalizowane na dawnym cmentarzu przykościelnym w Jasieńcu.

Na terenie Gminy Jasieniec, według Gminnej Ewidencji Zabytków, zarejestrowanych jest 68 stanowisk archeologicznych, nieoznaczonych w terenie. Zostały one rozpoznane w latach 70. i 80. XX wieku w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski. Dla każdego stanowiska opracowano kartę ewidencyjną GEZ na podstawie materiałów znajdujących się w zasobie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie, w kompetencji Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegatura w Radomiu. Materiały archeologiczne pozyskane w trakcie badań są przechowywane w Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu oraz w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie.

Najczęściej występujące na terenie gminy formy stanowisk to ślady osadnictwa, osady i cmentarzyska, datowane głównie na późne średniowiecze, okres nowożytny oraz epokę kultury łużyckiej. Najwięcej stanowisk zlokalizowano w miejscowościach Boglewice, Gośniewice, Jasieniec, Łychowska Wola, Ryszki, Warpęsy, Wierzchowina oraz Zbrosza Duża. Najstarsze ślady osadnictwa, datowane na okres 800–500 lat p.n.e., rozpoznano w rejonie dzisiejszych Gośniewic, w pobliżu rzeki Kraski. Obecnie stanowiska archeologiczne na terenie gminy nie są oceniane jako bezpośrednio zagrożone, gdyż w większości zlokalizowane są na terenach leśnych lub łąkowo-polnych, poza zwartą zabudową i obszarami intensywnych inwestycji.

W ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski, arkusze AZP 65–67, stanowiska o numerach 7, 19 oraz 24 znajdują się na terenie gminy Warka, w rejonie rzeki Czarnej, w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z Gminą Jasieniec. Pomimo że formalnie leżą poza granicami administracyjnymi gminy, ze względu na wysokie nasycenie znaleziskami mogą oddziaływać na obszary przygraniczne i powinny być uwzględniane przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów przyległych.

Szczegółowy wykaz stanowisk archeologicznych znajduje się w załączniku nr 2 do niniejszego Programu.

Boglewice, widok ogólny na cmentarz. W centrum kadru wyeksponowany najstarszy zachowany nagrobek na tej nekropolii.

Miejsca pamięci narodowej i lokalne obiekty o charakterze symbolicznym

Miejsca pamięci narodowej oraz lokalne upamiętnienia stanowią materialne świadectwo wydarzeń historycznych kształtujących tożsamość mieszkańców. W odróżnieniu od klasycznych obiektów budowlanych, ich wartość opiera się w głównej mierze na ładunku symbolicznym i funkcji dokumentacyjnej. Tworzą one w przestrzeni publicznej sieć punktów, które utrwalają w pamięci zbiorowej losy konkretnych osób oraz społeczności, będąc jednocześnie naturalnym narzędziem edukacji historycznej dla młodszych pokoleń.

Zasób ten na terenie Gminy Jasieniec jest zróżnicowany i odzwierciedla burzliwe dzieje regionu. Obejmuje on między innymi obiekty dedykowane ofiarom i bohaterom II wojny światowej, takie jak pomnik w Ryszkach upamiętniający żołnierzy kampanii wrześniowej i zamordowanych cywilów, czy formy pamięci poświęcone lokalnym lotnikom walczącym w Bitwie o Anglię zlokalizowane przy szkole w Jasieńcu. W krajobrazie gminy obecne są również starsze obiekty, w tym obelisk w Gołębiowie przypominający o poległych Powstańcach Styczniowych.

Właściwe utrzymanie tych obiektów wymaga systematycznych działań zabezpieczających i pielęgnacyjnych. Z uwagi na ich plenerowy charakter, pomniki, obeliski i tablice są stale narażone na niszczące działanie czynników atmosferycznych. Prowadzi to do erozji materiałów, uszkodzeń mechanicznych oraz zacierania się inskrypcji, co bezpośrednio zagraża czytelności przekazu historycznego. Ochrona tych miejsc nakłada obowiązek dbałości nie tylko o samą substancję materiałową, ale również o estetykę ich bezpośredniego otoczenia, co stanowi wyraz szacunku dla upamiętnianych zdarzeń i zapobiega degradacji lokalnego dziedzictwa.

MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ W GOŁĘBIOWIE – MOGIŁA POWSTAŃCÓW STYCZNIOWYCH

W Gołębiewie znajduje się rozbudowany zespół upamiętnień związany z bitwą Powstania Styczniowego, stoczoną 18 maja 1863 roku przez oddział majora Władysława Grabowskiego przeciwko wojskom rosyjskim. To wielowarstwowe miejsce pamięci obejmuje zbiorową mogiłę ponad 30 poległych powstańców, murowany obelisk ufundowany po I wojnie światowej przez dziedzica Nowej Wsi, Tadeusza Mariana Daszewskiego, oraz kopiec usypany w 1926 roku przez członków wareckiej Straży Ogniowej. Całość założenia, uzupełniona o tablicę pamiątkową z 2013 roku oraz osobny kopiec dowódcy, stanowi jeden z najważniejszych punktów historycznych na mapie gminy, przypominający o starciu, w którym życie oddało kilkudziesięciu patriotów. Szczególne znaczenie ma zachowana na obelisku inskrypcja: „Przechodniu pomnij, że jest niepojęta władza, która zło karze, a dobro nagradza”.

Z uwagi na gruntowne odnowienie mogiły w 2021 roku, bieżąca opieka nad tym terenem koncentruje się na utrzymaniu efektów przeprowadzonych prac oraz dbałości o czytelność wszystkich elementów architektonicznych. Ze względu na obecność zarówno form murowanych, jak i ziemnych, konieczne jest systematyczne usuwanie samosiewów oraz dzikiej roślinności, która mogłaby naruszać strukturę kopców lub zastaniać pamiątkowe tablice. Regularne monitorowanie stanu technicznego obelisku oraz czystości otoczenia pozwala zachować należyłą powagę tego miejsca, które od ponad półtora wieku integruje lokalną społeczność wokół tradycji niepodległościowej.

MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ W RYTOMOCZYDŁACH – MOGIŁA POWSTAŃCÓW STYCZNIOWYCH

Kapliczka-pomnik w Rytomoczydłach, zlokalizowana przy drodze wojewódzkiej nr 730, stanowi miejsce spoczynku powstańców styczniowych poległych w bitwie stoczonej 18 maja 1863 roku. Obiekt został wzniesiony w okresie międzywojennym z inicjatywy Józefa Gogulskiego, zarządcy leśnego miejscowego majątku, bezpośrednio na zbiorowej mogile, w której pochowano co najmniej 22 uczestników walk z oddziału majora Władysława Grabowskiego. Konstrukcja wykonana z kamieni polnych, zwieńczona metalowym krzyżem z rzeźbą Jezusa i otoczona płotkiem, jest autentycznym świadectwem dokumentującym starcie z wojskami carskimi oraz powojenne zaangażowanie mieszkańców w identyfikację i godne pochowanie poległych.

Współczesną oprawę upamiętnienia dopełnia duży głaz z tablicą pamiątkową z 2004 roku, na której widnieje cytat z wiersza Wisławy Szymborskiej: „Umarłych pamięć dotąd trwa, pokąd pamięcią jej się płaci”. Z uwagi na ekspozycję pomnika na bezpośrednie działanie czynników atmosferycznych oraz bliskość trasy Warka-Grójec, opieka nad mogiłą opiera się na regularnym monitorowaniu stabilności kamiennej struktury oraz dbaniu o estetykę jej otoczenia. Niezbędne jest systematyczne usuwanie samosiewów i dzięki roślinności pojawiającej się przy ogrodzeniu, co zapobiega niszczeniu fundamentów kapliczki i zapewnia należyłą widoczność inskrypcji przypominających o tradycji niepodległościowej regionu.

POMNIK POŚWIĘCONY PARAFIANOM POLEGŁYM ZA OJCZYZNĘ W LATACH 1914–1920 W JASIEŃCU

Pomnik usytuowany na terenie przykościelnym parafii św. Rocha w Jasieńcu stanowi jedno z najstarszych upamiętnień walk o niepodległość na terenie gminy. Monument został wzniesiony w 1927 roku, w trzynastą rocznicę wybuchu I wojny światowej, jako wyraz hołdu dla 61 parafian poległych w latach 1914–1920, zarówno w trakcie wojny światowej, jak i wojny polsko-bolszewickiej. Obiekt ma formę wysokiego cokotu na trzystopniowym postumencie, zwieńczonego rzeźbą orła z rozpostartymi skrzydłami. Na jego ścianach bocznych wyryto nazwiska wszystkich poległych, a front zdobi płaskorzeźba skrzyżowanych mieczy i wieńca wraz z inskrypcją pamiątkową. Uroczystego poświęcenia monumentu oraz nowych dzwonów dokonał 7 sierpnia 1927 roku biskup polowy Stanisław Gall.

Z uwagi na historyczny charakter i wiek obiektu, opieka nad nim opiera się na stałym monitorowaniu stanu materiału oraz dbałości o czytelność listy nazwisk. Niezbędne jest przeprowadzanie okresowych przeglądów w celu usuwania zanieczyszczeń atmosferycznych i biologicznych z powierzchni cokotu oraz rzeźby orła. Bieżące porządkowanie terenu wokół monumentu oraz eliminowanie dzikiej roślinności pozwala na utrzymanie należytej estetyki i powagi miejsca, które od blisko stu lat jest centralnym punktem patriotycznych uroczystości w Jasieńcu.

MIEJSCE PAMIĘCI Z OKRESU I I II WOJNY ŚWIATOWEJ NA CMENTARZU W JASIEŃCU

Zlokalizowany na cmentarzu parafialnym w Jasieńcu obiekt upamiętniający, mający formę ziemnego kopca zwieńczonego metalowym krzyżem i otoczonego niskim ogrodzeniem, stanowi świadectwo wydarzeń z lat I i II wojny światowej. Miejsce to, tradycyjnie wiązane z działaniami zbrojnymi toczonymi w regionie, zachowuje surowy, pozbawiony monumentalizmu charakter, będąc trwałym elementem lokalnej przestrzeni historycznej.

Z uwagi na ziemną konstrukcję, bieżąca opieka nad obiektem wymaga przede wszystkim dbałości o stabilność nasypu oraz regularnego usuwania dzikiej roślinności. Wskazana jest również konserwacja metalowych elementów ogrodzenia i krzyża. Aby ułatwić odwiedzającym identyfikację tego miejsca oraz nadać mu wymiar edukacyjny, zasadne byłoby umieszczenie w jego sąsiedztwie tablicy, która przybliżyłaby ogólny kontekst lokalnych wydarzeń wojennych.

ZBIOROWA MOGIŁA ŻOŁNIERZY WOJSKA POLSKIEGO NA CMENTARZU W BOGLEWICACH

Na cmentarzu parafialnym w Boglewicach znajduje się zbiorowa mogiła żołnierzy Wojska Polskiego, będąca miejscem spoczynku 16 żołnierzy poległych 13 września 1939 roku w walkach w rejonie Rytomoczydeł. Wśród pochowanych zidentyfikowano między innymi plutonowego Karola Woźniaka, a kwatery mieści również szczątki trzech nieznanych partyzantów Gwardii Ludowej poległych w 1943 roku w miejscowości Miedzechów. Pomnik wykonany z ciemnego kamienia, opatrzony inskrypcją „Chwała Bohaterom” podpisaną przez mieszkańców, stanowi autentyczne świadectwo obrony tych okolic przed hitlerowskim najeźdźcą oraz wyraz trwałej pamięci lokalnej społeczności.

Obiekt ten, stanowiący centralny punkt lokalnych uroczystości patriotycznych, wymaga stałego doglądania w celu zachowania jego walorów technicznych oraz estetycznych. Działania opiekuńcze opierają się na systematycznym monitorowaniu stanu kamiennej płyty oraz bieżącym usuwaniu samosiewów i dzikiej roślinności, która mogłaby naruszać strukturę mogiły lub zastaniać pamiątkowe napisy. Takie rutynowe czynności porządkowe pozwalają utrzymać należytą powagę kwatery wojennej i zapewniają godną oprawę dla wydarzeń upamiętniających historię II wojny światowej na terenie gminy.

MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ W RYSZKACH KU CZCI OFIAR ZAMORDOWANYCH PRZEZ NIEMIECKI WEHRMACHT

Miejsce pamięci w Ryszkach zostało uroczystie odsłonięte 11 listopada 2021 roku. Upamiętnia ono żołnierzy 31. Pułku Strzelców Kaniowskich z 10. Dywizji Piechoty Armii „Łódź”, poległych w walkach pod Rytomoczydłami i Wolą Boglewską, a także cywilnych mieszkańców Ryszek, Gotębiowa oraz Nowej Wsi zamordowanych przez niemiecki Wehrmacht we wrześniu 1939 roku. Obiekt stanowi centralny punkt lokalnych obchodów rocznicowych, dokumentując tragiczne wydarzenia wojenne na terenie gminy.

Z uwagi na to, że upamiętnienie powstało niedawno, działania opiekuńcze opierają się na systematycznym monitorowaniu jego stanu oraz dbaniu o estetykę najbliższego otoczenia. Ważne jest przeprowadzanie regularnych przeglądów w celu wczesnego wykrywania ewentualnych ubytków w materiale oraz bieżące usuwanie samosiewów i dzikiej roślinności pojawiającej się przy ogrodzeniu monumentu. Takie rutynowe czynności porządkowe pozwalają zachować pełną czytelność inskrypcji oraz zapewniają należyłą powagę miejsca podczas uroczystości patriotycznych z udziałem mieszkańców i młodzieży szkolnej.

MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ POŚWIĘCONE LOTNIKOM Z GMINY JASIEŃC

Uroczyste otwarcie tego miejsca 8 listopada 2024 roku przywróciło lokalnej pamięci postaci pięciu mieszkańców gminy, którzy jako personel techniczny RAF brali udział w Bitwie o Anglię. Na elewacji hali sportowej przy ul. Szkolnej 7 w Jasieńcu powstał wielkoformatowy mural (ok. 300 m²), a obok niego stanął podświetlony pomnik w kształcie alianckiego samolotu. Upamiętnienie to honoruje plutonowych: Wacława Cieślaka, Jana Piotra Damaziaka, Kazimierza Kostrzewę, Mieczysława Nowaka oraz kaprała Stefana Kowalskiego. Całość inwestycji zrealizowano dzięki wsparciu z programu „Mazowsze dla miejsc pamięci 2024”, co pozwoliło na stworzenie nowoczesnego i bardzo widocznego punktu na mapie historycznej gminy.

Opieka nad tym obiektem, ze względu na jego formę, wymaga przede wszystkim utrzymania estetyki elewacji oraz sprawności instalacji oświetleniowej, która eksponuje pomnik po zmroku. Ważnym elementem jest też bieżące porządkowanie przyległego terenu zielonego oraz usuwanie samosiewów, aby roślinność nie zastaniała muralu i tablic pamiątkowych od strony ulicy. Dzięki temu, że miejsce to znajduje się bezpośrednio przy szkole i jest stale utrzymywane w czystości przez pracowników komunalnych, służy ono jako żywy wzorzec patriotyzmu dla młodzieży, łączy historię z codziennym życiem Jasieńca.

Pomnik w Nowym Miedzechowie, wzniesiony w 1974 roku w otoczeniu sadów, upamiętnia lokalne struktury ruchu oporu walczące z okupantem w latach 1942–1945. Ma on formę głazu narzutowego z tablicą pamiątkową dedykowaną „bohaterskim partyzantom”, osadzonego na kamiennym postumencie i otoczonego metalowym płotkiem. Obiekt dokumentuje zryw niepodległościowy na tych terenach i stanowi wyraz wdzięczności ówczesnego społeczeństwa dla bohaterów II wojny światowej.

Obecny stan obiektu wskazuje na potrzebę renowacji oraz lepszego wyeksponowania go w krajobrazie gminy. Planowane działania powinny objąć odświeżenie samej struktury głazu oraz konserwację tablicy, a także uporządkowanie bezpośredniego otoczenia poprzez usunięcie samosiewów i dzikiej roślinności. Pozwoli to na właściwe uwypuklenie znaczenia tego miejsca i przywrócenie mu należytej powagi w przestrzeni Nowego Miedzechowa.

POMNIK POŚWIĘCONY ŻOŁNIERZOM II WOJNY ŚWIATOWEJ, CZŁONKOM RUCHU OPORU ORAZ OFIAROM TERRORU Z LAT 1939–1956 W JASIEŃCU

Pomnik usytuowany na terenie przykościelnym w Jasieńcu został odstonięty 11 listopada 1997 roku jako wyraz pamięci o osobach, które oddały życie za wolność i niepodległość Ojczyzny. Monument ma formę dużego głazu narzutowego osadzonego na kamiennym postumencie, a jego front zdobi tablica pamiątkowa oraz symbol Polski Walczącej. Upamiętnienie to obejmuje zarówno żołnierzy walczących na frontach II wojny światowej i członków ruchu oporu, jak i ofiary terroru z lat 1939–1956. Jako miejsce regularnych uroczystości patriotycznych, obiekt ten stanowi stały punkt odniesienia dla tożsamości historycznej mieszkańców gminy.

Opieka nad tym miejscem opiera się na systematycznym monitorowaniu stanu technicznego głazu oraz postumentu, a także na dbaniu o estetykę jego bezpośredniego sąsiedztwa. Ważnym elementem prac utrzymaniowych jest regularne usuwanie samosiewów i dzikiej roślinności, która mogłaby zasłaniać pamiątkową tablicę lub naruszać strukturę kamiennej podstawy. Takie bieżące działania porządkowe pozwalają na zachowanie pełnej czytelności symboliki monumentu i zapewniają godną oprawę dla wydarzeń rocznicowych organizowanych przez lokalną społeczność.

Dziedzictwo niematerialne

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest jednym z celów Konwencji UNESCO z 2003 r. Zgodnie z jej założeniami dziedzictwo niematerialne obejmuje praktyki, zwyczaje i obrzędy, przekazy ustne, wiedzę i umiejętności, a także związane z nimi przedmioty oraz przestrzeń kulturową, które wspólnota, grupa lub jednostki uznają za część własnego dziedzictwa. Przejawia się ono m.in. w tradycjach i języku, sztukach widowiskowych, zwyczajach świątecznych, wiedzy dotyczącej przyrody oraz w tradycyjnym rzemiośle. Jest przekazywane z pokolenia na pokolenie i odtwarzane w zmieniającym się kontekście społecznym i historycznym, wzmacniając tożsamość lokalną oraz szacunek dla różnorodności kulturowej.

1

DZIEDZICTWO SADOWNICZE JAKO RDZEŃ LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI

Tradycje sadownicze od pokoleń współtworzą krajobraz kulturowy gminy i codzienność mieszkańców. Obejmują praktyczną wiedzę o prowadzeniu sadów, organizacji pracy w gospodarstwie oraz zwyczaje wynikające z sezonowego rytmu prac.

JABŁKA GRÓJECKIE I PRZETWÓRSTWO JAKO ELEMENT TRADYCJI REGIONALNEJ

Współczesnym wyróżnikiem lokalnej tożsamości są „jabłka grójeckie”, objęte od 2011 r. ochroną w unijnym systemie oznaczeń produktów regionalnych. Z jabłkami wiążą się utrwalone praktyki kulinarne i domowe przetwórstwo, podtrzymywane m.in. przez kółka gospodyń wiejskich w Boglewiczach, Gośniewicach i Rytomoczydlach podczas wydarzeń lokalnych.

23

OBRZĘDOWOŚĆ I PRAKTYKI WSPÓLNOTOWE

Niematerialne dziedzictwo gminy tworzą także tradycje religijne i parafialne, w tym odpusty, oraz wydarzenia patriotyczne i rocznicowe. To przestrzeń wspólnego przeżywania, przekazywania pamięci lokalnej i wzmacniania więzi mieszkańców.

PRZEKAZ I UPOWSZECHNIANIE DZIEDZICTWA PRZEZ LOKALNE INSTYTUCJE I WYDARZENIA

Utrwalaniu i przekazywaniu tradycji sprzyja działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Jasieńcu, świetlic wiejskich oraz szkół podstawowych w Jasieńcu i Zbroszy Dużej. Ważną rolę pełnią też wydarzenia cykliczne, w tym piknik „Spotkajmy się nad stawami w Jasieńcu” oraz uroczystości związane ze Świętem Niepodległości i rocznicą bitwy pod Gołębiewem.

4

Diagnoza stanu dziedzictwa kulturowego i analiza SWOT

Dziedzictwo kulturowe Gminy Jasieniec obejmuje zarówno zabytki architektury i zespoły historyczne, jak również stanowiska archeologiczne oraz elementy dziedzictwa niematerialnego, w tym utrwalone tradycje sadownicze i praktyki wspólnotowe. Zasób ten kształtował się przez stulecia w wyniku przemian gospodarczych, społecznych i kulturowych regionu, stanowiąc dziś jeden z istotnych wyróżników gminy. Obiekty i tradycje te są nośnikiem lokalnej tożsamości oraz ważnym elementem krajobrazu kulturowego. Ich zachowanie ma znaczenie nie tylko dla obecnych mieszkańców, ale również dla przyszłych pokoleń.

Stan zachowania dziedzictwa kulturowego na terenie gminy jest zróżnicowany i w dużej mierze uzależniony od uwarunkowań własnościowych oraz finansowych. Część zabytków została poddana pracom konserwatorskim i adaptacyjnym, jednak nadal funkcjonuje grupa obiektów wymagających pilnych działań zabezpieczających lub remontowych. W niektórych przypadkach brak właściciela bądź nieuregulowany stan prawny skutkują postępującą degradacją substancji zabytkowej. Problemy te wpływają na ograniczenie możliwości pełnego wykorzystania potencjału kulturowego gminy.

Kondycja dziedzictwa kulturowego zależy również od czynników zewnętrznych, takich jak dostępność środków finansowych, poziom świadomości mieszkańców, presja inwestycyjna czy skuteczność mechanizmów ochrony konserwatorskiej. Wzrost zainteresowania turystyką kulturową oraz działalnością lokalnych instytucji sprzyja podejmowaniu inicjatyw na rzecz ochrony zabytków. Jednocześnie niewłaściwie prowadzone prace budowlane, brak nadzoru konserwatorskiego oraz ograniczona kontrola nad zagospodarowaniem przestrzeni mogą prowadzić do trwałych strat w zasobie dziedzictwa.

Ocena uwarunkowań wpływających na dziedzictwo kulturowe pozwala uporządkować najważniejsze problemy i potencjały oraz wskazać, gdzie działania ochronne przynoszą najlepszy efekt, a gdzie wymagają wzmocnienia. Szczególne znaczenie ma równoważenie potrzeb ochrony z bieżącym rozwojem przestrzennym i inwestycyjnym, tak aby zachować wartości historyczne bez blokowania racjonalnych funkcji użytkowych. Kluczowe pozostaje także wzmacnianie współpracy z właścicielami obiektów, podnoszenie świadomości mieszkańców oraz konsekwentne egzekwowanie zasad prowadzenia prac przy zabytkach. Takie podejście umożliwia utrzymanie zasobu dziedzictwa w możliwie najlepszym stanie i wykorzystanie go jako trwałego elementu tożsamości oraz rozwoju gminy.

MOCNE STRONY

- Zróżnicowany zasób dziedzictwa materialnego obejmujący obiekty sakralne, zespoły dworsko-parkowe, zabytki architektury wiejskiej oraz ślady dziedzictwa przemysłowego.
- Występowanie licznych stanowisk archeologicznych potwierdzających długą ciągłość osadniczą i wartość naukową obszaru.
- Silna tożsamość lokalna oparta na tradycjach sadowniczych oraz rozpoznawalności regionu grójeckiego.
- Aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców oraz podmiotów lokalnych, w tym kół gospodyń wiejskich i organizatorów wydarzeń cyklicznych.
- Funkcjonowanie instytucji i infrastruktury wspierającej działania edukacyjne i kulturalne, w szczególności biblioteki, świetlic oraz szkół.
- Korzystne położenie komunikacyjne i potencjał krajobrazowy sprzyjające rozwojowi oferty turystyki kulturowej i rekreacyjnej.

SZANSE

- Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na prace konserwatorskie i rewitalizacyjne, w tym programów krajowych i unijnych.
- Rewitalizacja i adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji społecznych, kulturalnych, edukacyjnych lub turystycznych.
- Rozwój turystyki kulturowej i weekendowej w oparciu o dziedzictwo, krajobraz oraz ofertę wydarzeń lokalnych.
- Wzrost zainteresowania produktami regionalnymi i tradycjami kulinarnymi, co może wspierać promocję lokalnego dziedzictwa niematerialnego.
- Rozwój narzędzi cyfrowych umożliwiających dokumentowanie, popularyzację i udostępnianie informacji o dziedzictwie.
- Współpraca samorządu z właścicielami zabytków, instytucjami kultury, organizacjami społecznymi oraz podmiotami zewnętrznymi przy realizacji projektów.

SŁABE STRONY

- Nierównomierny stan zachowania zabytków, w tym obiekty wymagające pilnych prac zabezpieczających i konserwatorskich.
- Ograniczone możliwości finansowe właścicieli i samorządu w zakresie systematycznej opieki, konserwacji i adaptacji zabytków.
- Problemy własnościowe i formalno-prawne części obiektów, utrudniające prowadzenie prac i skuteczne zarządzanie zasobem.
- Niewystarczające oznakowanie obiektów oraz brak spójnych narzędzi informacji i promocji dziedzictwa w przestrzeni publicznej.
- Braki w infrastrukturze turystycznej, w tym niewystarczająca baza noclegowa oraz ograniczona liczba powiązanych tras i produktów turystycznych.
- Niewystarczająca świadomość części mieszkańców i właścicieli w zakresie zasad ochrony zabytków, skutkująca ryzykiem nieodpowiednich remontów.

ZAGROŻENIA

- Postępująca degradacja obiektów wynikająca z braku środków, zaniechania prac oraz trudności w aktywizacji właścicieli prywatnych.
- Ryzyko utraty wartości zabytkowych w wyniku samowolnych remontów, modernizacji lub rozbiórek prowadzonych bez uzgodnień.
- Zdarzenia losowe i czynniki klimatyczne, w tym intensywne opady, wichury i pożary, mogące prowadzić do uszkodzeń i katastrof budowlanych.
- Presja inwestycyjna i niekorzystne przekształcenia przestrzeni, powodujące rozmywanie tła krajobrazowego i kontekstu historycznego.
- Stopniowe zanikanie tradycji i praktyk niematerialnych wskutek zmian społecznych, migracji oraz słabszego przekazu międzypokoleniowego.
- Potencjalne zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego związane z pracami ziemnymi i inwestycjami prowadzonymi bez wcześniejszego rozpoznania i nadzoru.

Podsumowanie realizacji celów z lat 2021–2024 z uwzględnieniem działań w 2025 roku

OCHRONA ZABYTEKÓW I DOPROWADZENIE DO POPRAWY STANU ICH ZACHOWANIA

W latach 2021–2024 działania gminy koncentrowały się na ograniczaniu postępującej degradacji najważniejszych obiektów dziedzictwa, w szczególności zabytków sakralnych, oraz na wykonywaniu prac zabezpieczających tam, gdzie było to niezbędne z punktu widzenia ochrony mienia i wartości kulturowych.

Największym przedsięwzięciem pozostają prace ratunkowe przy kościele pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewicach, finansowane z programu „Polski Ład” (ponad 3,48 mln zł). Inwestycja ta stanowi kontynuację etapowych działań prowadzonych od 2021 roku, realizowanych przy wsparciu środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Samorządu Województwa Mazowieckiego.

W odniesieniu do pałacu w Woli Boglewskiej – ze względu na nieuregulowany stan prawny – zakres aktywności gminy w analizowanym okresie musiał zostać ograniczony do czynności możliwych do podjęcia: zabezpieczenia wybranych otworów stolarki (2022 r.) oraz systematycznej pielęgnacji zabytkowego parku w latach 2023–2024. Pozwoliło to utrzymać podstawowe warunki ochrony obiektu i jego otoczenia bez wchodzenia w działania wykraczające poza dostępne kompetencje i możliwości.

Istotnym elementem ochrony dziedzictwa jest dbałość o małą architekturę sakralną i miejsca pamięci, realizowana we współpracy z mieszkańcami. Gmina brała bezpośredni udział w renowacjach kapliczek w Stefankowie oraz Boglewicach, a równolegle mieszkańcy podejmują bieżące działania porządkowe i naprawcze według potrzeb m.in. w Zbroszy Dużej, Maryninie, Łychowie, Ryszkach oraz Wierchowinie. Kontynuacją działań o charakterze bardziej planistycznym było opracowanie w 2025 roku dokumentacji rewitalizacyjnej dla centrów Boglewic i Jasieńca: w Boglewicach z naciskiem na otoczenie kościoła, a w Jasieńcu na uporządkowanie centrum oraz przestrzeni rekreacyjnych w sąsiedztwie obiektów historycznych, co sprzyja poprawie warunków zachowania zespołu urbanistycznego.

OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

Kształtowanie krajobrazu kulturowego w latach 2021–2024 opierało się na ochronie czytelności historycznych układów przestrzennych oraz dbałości o ład architektoniczny, w szczególności w obszarach o wrażliwym kontekście kulturowym. W warunkach braku możliwości uchwalenia nowych planów miejscowych wykorzystywano decyzje o warunkach zabudowy jako narzędzie porządkujące, a w sprawach dotyczących obszarów i obiektów objętych ochroną dokumentacja była konsultowana z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Znaczącym działaniem było pozyskanie przez Gminę Jasieniec w 2023 roku działek nr 318/1 oraz 318/3 położonych w centrum Boglewic, przekazanych na zasadzie darowizny przez Powiat Grójecki. Umożliwiło to planowanie spójnego zagospodarowania kluczowej przestrzeni miejscowości na cele społeczno-rekreacyjne, z uwzględnieniem jej charakteru, skali zabudowy oraz lokalnej tożsamości wizualnej.

W Jasieńcu szczególną uwagę poświęcono uporządkowaniu zieleni w obrębie terenu bezpośrednio przed kościołem pw. Ducha Świętego oraz wokół figury Najświętszej Maryi Panny. W 2024 roku, w ramach programu „Mazowsze dla klimatu”, zrealizowano zadanie o łącznej wartości ok. 270 tys. zł obejmujące rewitalizację szaty roślinnej przy kościele parafialnym; dobór i kompozycja nasadzeń były podporządkowane czytelności przestrzeni i lepszej ekspozycji zabytkowej architektury. Kierunek ten został utrzymany w koncepcji rewitalizacji z 2025 roku, zakładającej dalsze, świadome traktowanie zieleni jako uporządkowanej oprawy obiektów historycznych.

Uzupełnieniem działań porządkujących zasoby dziedzictwa była aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków w 2025 roku, prowadzona we współpracy z Delegaturą w Radomiu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie. Prace objęły uporządkowanie kart adresowych oraz weryfikację ujęcia stanowisk archeologicznych. W wyniku weryfikacji wykreślono z ewidencji cmentarz w Zbroszy Dużej, po ustaleniu, że został założony w latach 70. XX wieku, co nie uzasadnia jego ujmowania w GEZ jako zabytku.

PROMOCJA, POPULARYZACJA I EDUKACJA W ZAKRESIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W latach 2021–2024 działania promocyjne i edukacyjne koncentrowały się na budowaniu więzi mieszkańców z lokalną historią oraz wzmacnianiu świadomości wartości dziedzictwa. Ważną rolę pełniły Gminna Biblioteka Publiczna i placówki oświatowe, realizując wydarzenia rocznicowe, wystawy i inicjatywy przybliżające dzieje gminy, w tym m.in. jubileusz 50-lecia parafii w Zbroszy Dużej w 2024 roku.

Istotnym krokiem w kierunku trwałej obecności treści historycznych w przestrzeni publicznej było utworzenie przy Publicznej Szkole Podstawowej w Jasieńcu miejsca pamięci poświęconego lotnikom Bitwy o Anglię. Mural oraz pomnik stanowią czytelny element otoczenia szkoły i są wykorzystywane jako stały punkt odniesienia w działaniach edukacyjnych oraz podczas uroczystości.

Dziedzictwo niematerialne gminy pozostaje żywe dzięki aktywności Kół Gospodyń Wiejskich oraz organizacji Festiwalu Owoców, które łączą tradycje sadownicze z regionalnym folklorem i kuchnią. Uzupełnieniem tych działań jest podkreślanie znaczenia lokalnych autorytetów: w 2025 roku Rada Gminy Jasieniec ustanowiła tytuł „Honorowy Obywatel Gminy Jasieniec” (Uchwała Nr I.6.2025), a następnie nadała go Panu Stanisławowi Ziębie (Uchwała Nr II.14.2025), wzmacniając w ten sposób politykę budowania prestiżu gminy w oparciu o jej tożsamość i zasłużone postacie.

Wnioskiem z realizacji programu jest potrzeba dalszej cyfryzacji i uporządkowanego udostępniania informacji o zasobach dziedzictwa. W 2025 roku, w ramach prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Gminy, zwrócono uwagę na rozwijanie cyfrowej promocji zabytków oraz – w miarę możliwości – udostępnienie Gminnej Ewidencji Zabytków w formie elektronicznej do przeglądania. Ma to znaczenie edukacyjne i tożsamościowe, bo ułatwia mieszkańcom dostęp do rzetelnych danych i zachęca do świadomego poznawania własnej „małej ojczyzny”. Równocześnie może to wspierać potencjał turystyczny całej gminy.

Cele, priorytety i działania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026–2029

Ochrona dziedzictwa kulturowego Gminy Jasieniec wymaga ciągłości działań oraz elastycznego dostosowywania ich do zmieniających się uwarunkowań społecznych, finansowych i prawnych. Program na lata 2026–2029 stanowi kontynuację dotychczasowych inicjatyw i odpowiada na zidentyfikowane potrzeby – zarówno w zakresie zabezpieczania substancji zabytkowej, jak i wzmacniania roli dziedzictwa w rozwoju lokalnym, edukacji oraz budowaniu tożsamości mieszkańców. Priorytety ujęto w sposób praktyczny, z naciskiem na współpracę z mieszkańcami, sołectwami, właścicielami obiektów oraz właściwymi służbami konserwatorskimi.

Priorytet I: Rewaloryzacja, zabezpieczenie i właściwe użytkowanie obiektów zabytkowych

Celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania najcenniejszych i jednocześnie najbardziej zagrożonych obiektów dziedzictwa kulturowego – zarówno wpisanych do rejestru zabytków, jak i ujętych w gminnej ewidencji. Działania będą koncentrować się na kontynuacji prac rewaloryzacyjnych, ograniczaniu degradacji obiektów nieużytkowanych oraz wzmacnianiu standardów utrzymania i opieki właścicielskiej, z uwzględnieniem realnych możliwości finansowych i formalnoprawnych.

Priorytet II: Czytelne otoczenie zabytków i ich rozpoznawalność w przestrzeni gminy

Celem priorytetu jest uporządkowanie przestrzeni wokół obiektów zabytkowych oraz zwiększenie ich czytelności w krajobrazie i obecności w świadomości mieszkańców. Działania będą realizowane etapowo, adekwatnie do możliwości gminy, z istotnym udziałem sołectw, parafii, organizacji lokalnych i mieszkańców.

Priorytet III: Cyfrowa dostępność i nowoczesna promocja dziedzictwa

Celem priorytetu jest zwiększenie dostępności informacji o dziedzictwie oraz utrwalanie zasobów poprzez działania cyfrowe i promocję w nowoczesnych kanałach komunikacji, przy zachowaniu rzetelności i prostoty przekazu. Działania będą planowane tak, aby były możliwe do utrzymania w czasie (systematyczna aktualizacja i porządek treści), a nie jednorazowe.

Priorytet IV: Edukacja, tożsamość lokalna i aktywizacja społeczna wokół dziedzictwa

Celem priorytetu jest wzmacnianie tożsamości lokalnej oraz budowanie trwałego społecznego zaplecza dla ochrony dziedzictwa. Priorytet zakłada wspieranie działań oddolnych i edukacyjnych, w partnerstwie z instytucjami kultury, szkołami, organizacjami społecznymi i mieszkańcami.

Priorytety Programu Opieki nad Zabytkami – działania na lata 2026–2029

Priorytet I:
Rewaloryzacja,
zabezpieczenie i
właściwe użytkowanie
obiektów zabytkowych

- kontynuacja prac rewaloryzacyjnych i konserwatorskich przy kluczowych obiektach (w tym rezydencjonalnych)
- podejmowanie działań zabezpieczających obiekty zagrożone degradacją, w szczególności nieużytkowane
- prowadzenie przeglądów technicznych i dokumentacyjnych oraz bieżąca aktualizacja GEZ
- wsparcie właścicieli i użytkowników: pomoc w pozyskiwaniu dotacji oraz działania informacyjne

Priorytet II: Czytelne
otoczenie zabytków i ich
rozpoznawalność w
przestrzeni gminy

- montaż prostych tablic informacyjnych przy wybranych obiektach zabytkowych
- opracowanie i udostępnienie online mapki/broszury z obiektami dziedzictwa
- uporządkowanie otoczenia zabytków (samosiewy, dojścia, podstawowa pielęgnacja zieleni)
- współpraca z sołectwami przy porządkowaniu miejsc pamięci oraz działania utrzymaniowe osi widokowych

Priorytet III: Cyfrowa
dostępność i
nowoczesna promocja
dziedzictwa

- utworzenie i rozwijanie internetowego katalogu zabytków (opis, zdjęcia, lokalizacja)
- systematyczne działania informacyjne o dziedzictwie w kanałach komunikacji gminy
- współpraca z archiwami, muzeami i uczelniami w zakresie materiałów i edukacji
- digitalizacja wybranych elementów dziedzictwa niematerialnego (relacje, tradycje, rzemiosło)

Priorytet IV: Edukacja,
tożsamość lokalna i
aktywizacja społeczna
wokół dziedzictwa

- współpraca ze szkołami, biblioteką i organizacjami lokalnymi przy działaniach edukacyjnych i popularyzatorskich
- wspieranie inicjatyw kulturalnych związanych z tradycjami lokalnymi, w tym sadowniczymi
- rozwijanie edukacji lokalnej w szkołach (historia gminy, podstawy ochrony zabytków)
- zachęcanie do tworzenia archiwów społecznych oraz wspieranie inicjatyw artystycznych odwołujących się do tradycji

Priorytety, kierunki działań, wskaźniki realizacji, harmonogram oraz potencjalne źródła finansowania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026–2029

Priorytet	Główne działania	Mierzalny wskaźnik realizacji	Harmonogram	Potencjalne źródło finansowania
I. REWALORYZACJA, ZABEZPIECZENIE I WŁAŚCIWE UŻYTKOWANIE OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH	- kontynuacja prac rewaloryzacyjnych, konserwatorskich i restauratorskich przy wybranych obiektach zabytkowych, w tym obiektach rezydencjonalnych - podejmowanie działań zabezpieczających przy obiektach zagrożonych degradacją, w szczególności nieużytkowanych - prowadzenie przeglądów stanu technicznego i rozpoznania dokumentacyjnego oraz bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków - wsparcie informacyjne właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, w tym pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz przygotowywaniu wniosków	- liczba obiektów objętych pracami konserwatorskimi, restauratorskimi lub zabezpieczającymi (w miarę potrzeb, min. 2 w okresie obowiązywania programu) - liczba przeprowadzonych przeglądów oraz aktualizacji wpisów w Gminnej Ewidencji Zabytków - liczba działań informacyjnych lub konsultacyjnych skierowanych do właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych - liczba udzielonych dotacji z budżetu gminy, jeżeli zostaną przewidziane	2026–2029 (działania ciągłe i w razie potrzeb)	środki własne gminy, dotacje celowe, środki zewnętrzne, w tym programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środki Samorządu Województwa Mazowieckiego

Priorytet	Główne działania	Mierzalny wskaźnik realizacji	Harmonogram	Potencjalne źródło finansowania
II. CZYTELNE OTOCZENIE ZABYTEKÓW I ICH ROZPOZNAWALNOŚĆ W PRZESTRZENI GMINY	- montaż prostych tablic informacyjnych przy wybranych obiektach zabytkowych, w miejscach ogólnodostępnych lub za zgodą właścicieli - opracowanie i udostępnienie online mapy lub broszury prezentującej obiekty dziedzictwa na terenie gminy - porządkowanie otoczenia zabytków, w tym usuwanie samosiewów, poprawa dojść oraz podstawowa pielęgnacja zieleni - współpraca z sołectwami przy porządkowaniu miejsc pamięci oraz prowadzeniu działań utrzymaniowych - oznaczanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków znakiem „Zabytek chroniony prawem” - identyfikacja i rozpoznawanie miejsc pamięci we współpracy z mieszkańcami, regionalistami oraz właściwymi instytucjami	- liczba zamontowanych tablic informacyjnych przy obiektach zabytkowych (w miejscach, gdzie jest to możliwe organizacyjnie i prawnie) - opracowanie i udostępnienie internetowej mapy lub broszury prezentującej dziedzictwo gminy - liczba uporządkowanych miejsc pamięci (np. min. 4 w okresie obowiązywania programu) - liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych znakiem „Zabytek chroniony prawem” - liczba nowo rozpoznanych i zidentyfikowanych miejsc pamięci	2026 (oznaczanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków), 2027 (opracowanie i udostępnienie mapy lub broszury), 2027–2028 (montaż tablic), 2026–2029 (działania porządkowe i utrzymaniowe)	środki własne gminy, środki powiatu, środki zewnętrzne, darowizny, środki partnerów lokalnych

Priorytet	Główne działania	Mierzalny wskaźnik realizacji	Harmonogram	Potencjalne źródło finansowania
III. CYFROWA DOSTĘPNOŚĆ I NOWOCZESNA PROMOCJA DZIEDZICTWA	- utworzenie i rozwijanie internetowego katalogu zabytków obejmującego opisy, fotografie i lokalizację obiektów - systematyczne publikowanie materiałów informacyjnych o dziedzictwie w kanałach komunikacji gminy, w tym na stronie internetowej i w mediach społecznościowych - współpraca z archiwami, muzeami, bibliotekami, uczelniami i innymi instytucjami w zakresie pozyskiwania materiałów oraz ich udostępniania - digitalizacja wybranych elementów dziedzictwa materialnego i niematerialnego, w tym relacji, fotografii, dokumentów, tradycji i lokalnego rzemiosła	- uruchomienie ogólnodostępnego internetowego katalogu zabytków na stronie Gminy Jasieniec - liczba obiektów ujętych w e-katalogu - liczba publikacji dotyczących dziedzictwa w kanałach komunikacji gminy (np. min. 6 rocznie) - liczba zdigitalizowanych relacji, dokumentów, fotografii lub innych materiałów	2026–2027 (utworzenie e-katalogu), 2026–2029 (aktualizacja katalogu i publikacje bieżące)	środki własne gminy, środki zewnętrzne, programy grantowe, współpraca instytucjonalna

Priorytet	Główne działania	Mierzalny wskaźnik realizacji	Harmonogram	Potencjalne źródło finansowania
IV. EDUKACJA, TOŻSAMOŚĆ LOKALNA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA WOKÓŁ DZIEDZICTWA	- organizacja i wspieranie wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i popularyzatorskich we współpracy z Gminną Biblioteką Publiczną w Jasieńcu, szkołami i organizacjami lokalnymi - rozwijanie edukacji regionalnej w szkołach, obejmującej historię gminy, lokalną tożsamość oraz podstawy ochrony zabytków - wspieranie działań wzmacniających tożsamość lokalną i pamięć o miejscowym dziedzictwie - promocja dziedzictwa sadowniczego jako istotnego elementu tradycji i charakteru gminy - zachęcanie do tworzenia archiwów społecznych oraz wspieranie inicjatyw odwotujących się do lokalnych tradycji	- liczba zorganizowanych wydarzeń lokalnych z elementem dziedzictwa (np. min. 2 rocznie) - liczba inicjatyw edukacyjnych zrealizowanych w szkołach (np. min. 2 rocznie) - liczba wspólnych działań realizowanych z biblioteką, szkołami i organizacjami lokalnymi - liczba działań promujących dziedzictwo sadownicze w ramach wydarzeń, publikacji lub inicjatyw lokalnych - liczba oddolnych inicjatyw społecznych związanych z dokumentowaniem i upowszechnianiem lokalnego dziedzictwa	2026–2029 (zgodnie z kalendarzem wydarzeń i działań edukacyjnych)	2026–2029 (zgodnie z kalendarzem wydarzeń i działań edukacyjnych)

Zasady wdrażania, monitorowania i finansowania Programu

Skuteczna realizacja Programu wymaga zastosowania zestawu wzajemnie uzupełniających się narzędzi: prawnych, finansowych, kontrolnych, koordynacyjnych oraz społecznych. Ich rolą jest zapewnienie zgodności działań z przepisami, umożliwienie pozyskiwania środków na prace przy zabytkach, bieżący nadzór nad stanem zachowania obiektów oraz budowanie trwałego zaangażowania lokalnej społeczności. Poniżej przedstawiono instrumenty, które będą wykorzystywane w okresie obowiązywania Programu.

Instrumenty prawne

Podstawę działań stanowią przepisy, w szczególności ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz przepisy dotyczące planowania i zagospodarowania przestrzennego. W ramach instrumentów prawnych gmina będzie podejmować w szczególności:

- wnioskowanie do właściwych organów o objęcie ochroną konserwatorską obiektów o wysokich wartościach historycznych (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków – zgodnie z kompetencjami organów ochrony zabytków),
- kształtowanie polityki przestrzennej z uwzględnieniem ochrony dziedzictwa, w tym uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zawierających ustalenia dotyczące ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego,
- analizę zasadności oraz – w razie potrzeby – przygotowanie działań zmierzających do utworzenia parku kulturowego jako formy ochrony szczególnie cennych obszarów,
- wykonywanie i realizację decyzji oraz zaleceń wydawanych przez organy ochrony zabytków, w tym Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Instrumenty finansowe

Ochrona i rewaloryzacja zabytków wymaga systematycznego zabezpieczania środków oraz aktywnego pozyskiwania dofinansowań. Gmina będzie wykorzystywać dostępne źródła finansowania, w szczególności:

- środki własne gminy przeznaczone na zadania bieżące (porządkowanie otoczenia, dokumentacja, drobne prace zabezpieczające) oraz wkłady własne do projektów,
- dotacje i subwencje celowe przeznaczone na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach,
- programy i fundusze zewnętrzne, w tym mechanizmy współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, adekwatne do charakteru zadania i statusu obiektu,
- instrumenty wspierające właścicieli zabytków (w szczególności wsparcie organizacyjne i informacyjne w przygotowaniu wniosków oraz kompletowaniu wymaganych załączników),
- współpracę z organizacjami pozarządowymi i partnerami zewnętrznymi, w tym przy projektach edukacyjnych i promocyjnych, które mogą posiadać własne źródła finansowania.

Instrumenty kontrolne i sprawozdawcze

Stały nadzór nad stanem zachowania obiektów oraz porządek w danych o zasobie są warunkiem skutecznej ochrony dziedzictwa. W ramach instrumentów kontrolnych i sprawozdawczych gmina będzie realizować:

- systematyczną aktualizację Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ) oraz porządkowanie danych dotyczących obiektów i stanowisk archeologicznych,
- monitoring stanu technicznego i zagrożeń dla zabytków (w tym obserwację obiektów nieużytkowanych oraz miejsc szczególnie narażonych na degradację),
- sporządzanie sprawozdań z realizacji Programu co dwa lata i przedstawianie ich właściwym organom,
- przygotowanie aktualizacji Programu po zakończeniu okresu obowiązywania (co cztery lata), z uwzględnieniem zmian prawnych, organizacyjnych i finansowych.

Instrumenty koordynacji i partnerstw

Realizacja Programu wymaga współdziałania jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów zewnętrznych. Koordynacja będzie opierać się na współpracy merytorycznej, uzgadnianiu kierunków działań oraz łączeniu zadań programu z innymi dokumentami i przedsięwzięciami rozwojowymi. W szczególności przewiduje się:

- zapewnienie spójności działań Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie gminy oraz dokumentami ponadlokalnymi,
- stałą współpracę z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, w tym z Delegaturą w Radomiu, w zakresie opiniowania, uzgodnień i prowadzenia spraw dotyczących ochrony zabytków,
- współdziałanie z parafiami oraz właściwymi strukturami kościelnymi w zakresie obiektów sakralnych i małej architektury sakralnej,
- realizację przedsięwzięć z udziałem sołectw, instytucji kultury, szkół oraz organizacji pozarządowych (w tym przy porządkowaniu miejsc pamięci i działaniach promocyjnych).

Instrumenty społeczne i edukacyjne

Trwała ochrona dziedzictwa jest możliwa wtedy, gdy towarzyszy jej świadomość mieszkańców oraz bieżąca troska o obiekty i ich otoczenie. Instrumenty społeczne i edukacyjne będą ukierunkowane na wzmacnianie identyfikacji z miejscem oraz promowanie dobrych praktyk. Gmina będzie podejmować w szczególności:

- działania edukacyjne dotyczące wartości dziedzictwa i podstaw ochrony zabytków, realizowane we współpracy ze szkołami i instytucjami kultury,
- inicjatywy popularyzujące dziedzictwo (wydarzenia lokalne, wystawy, konkursy, działania informacyjne),
- wspieranie aktywności organizacji lokalnych, w tym Kół Gospodyń Wiejskich, stowarzyszeń i grup nieformalnych, w przedsięwzięciach związanych z tradycją i historią gminy,
- promowanie postaw odpowiedzialności za przestrzeń publiczną, w tym zachęcanie do porządkowania i opieki nad miejscami pamięci oraz elementami małej architektury sakralnej.

Zasady monitorowania i oceny realizacji Programu

Monitorowanie i ocena realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026–2029 służą zapewnieniu, że działania podejmowane w ramach Programu są prowadzone w sposób planowy, spójny i adekwatny do aktualnych potrzeb ochrony dziedzictwa. Kontrola postępów pozwala na bieżąco porównywać stan realizacji zadań z założeniami Programu oraz wprowadzać korekty w przypadku wystąpienia barier organizacyjnych, finansowych lub formalnoprawnych.

Systematyczna kontrola postępów obejmuje w szczególności:

- weryfikację stopnia realizacji celów i priorytetów Programu wskazanych w rozdziale dotyczącym celów i priorytetów,
- identyfikację barier i problemów w realizacji zadań (np. kwestie własnościowe, uzgodnienia konserwatorskie, ograniczenia finansowe, stan techniczny obiektów),
- ocenę skuteczności zastosowanych instrumentów realizacji (prawnych, finansowych, kontrolnych, koordynacyjnych oraz społecznych),
- przygotowanie propozycji działań korygujących (zmiana kolejności zadań, doprecyzowanie zakresu, uzupełnienie dokumentacji, dostosowanie źródeł finansowania).

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Wójt Gminy sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji Programu i przedstawia je Radzie Gminy. Sprawozdanie obejmuje w szczególności: zestawienie działań wykonanych w ramach poszczególnych priorytetów Programu, ocenę uzyskanych efektów, informację o wykorzystanych instrumentach i źródłach finansowania, wskazanie problemów napotkanych w realizacji oraz wnioski i rekomendacje do dalszych działań. Dla zapewnienia spójności współpracy w obszarze ochrony zabytków sprawozdanie może być również udostępniane właściwym służbom konserwatorskim w zakresie uzasadnionym prowadzonymi uzgodnieniami i konsultacjami.

Program ma charakter czteroletni i po zakończeniu okresu obowiązywania podlega aktualizacji. Aktualizacja uwzględnia w szczególności: zmiany w stanie zachowania zabytków, zmiany w strukturze własności i sposobie użytkowania obiektów, dostępność nowych źródeł finansowania oraz aktualne potrzeby i kierunki rozwoju gminy. Dzięki temu kolejne wydanie Programu pozostaje dokumentem praktycznym, odpowiadającym realnym uwarunkowaniom ochrony dziedzictwa na terenie gminy.

Źródła finansowania Programu Opieki nad Zabytkami

Realizacja Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026–2029 wymaga zabezpieczenia środków własnych oraz – w miarę możliwości – pozyskiwania wsparcia zewnętrznego. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na podmiocie posiadającym tytuł prawny do zabytku, niezależnie od formy tego tytułu. W odniesieniu do zabytków stanowiących własność gminy sprawowanie opieki, w tym finansowanie niezbędnych działań, realizowane jest w ramach zadań własnych.

Środki własne gminy

Podstawą finansowania działań Programu są środki własne Gminy Jasieniec, przeznaczone na zadania bieżące (m.in. dokumentacja, prace porządkowe i zabezpieczające, działania informacyjne i edukacyjne) oraz – w razie potrzeby – na wkłady własne niezbędne do realizacji projektów dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych. W ramach możliwości budżetowych gmina może również udzielać dotacji celowych na prace przy zabytkach, na zasadach określonych uchwałą Rady Gminy.

Środki zewnętrzne

W celu zwiększenia zakresu i efektywności działań Program może być wspierany środkami zewnętrznymi, pozyskiwanymi adekwatnie do rodzaju zadania, statusu obiektu oraz warunków danego naboru. Do tej grupy zalicza się w szczególności środki krajowe (np. dotacje celowe z budżetu państwa pozostające w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków), jak również instrumenty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej (krajowe i regionalne programy wdrażane w ramach perspektywy finansowej, a także inne programy rozwojowe zgodne z celami ochrony dziedzictwa). Dobór źródła finansowania powinien każdorazowo wynikać z charakteru przedsięwzięcia (prace konserwatorskie i budowlane, dokumentacja, działania edukacyjne i promocyjne) oraz spełnienia wymogów formalnych.

Inne źródła (środki prywatne i społeczne)

Uzupełniając możliwe jest wykorzystanie środków prywatnych i społecznych, w szczególności: wkładu właścicieli zabytków, parafii oraz podmiotów gospodarczych, a także środków organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń i innych podmiotów non-profit) działających na rzecz ochrony dziedzictwa. W zależności od zakresu zadania, istotną rolę mogą odgrywać również partnerstwa lokalne i współfinansowanie inicjatyw, zwłaszcza w obszarze działań porządkowych, edukacyjnych i promocyjnych.

Zestawienie źródeł finansowania wskazuje, że realizacja Programu opiera się na łączeniu środków własnych z dostępnym wsparciem zewnętrznym oraz aktywnością właścicieli i środowisk lokalnych. Takie podejście porządkuje sposób wdrażania priorytetów Programu i pozwala planować działania w latach 2026–2029 w sposób realny, etapowy i dostosowany do możliwości finansowych oraz bieżących potrzeb ochrony dziedzictwa.

Podstawa opracowania i wykaz źródeł

Materiały źródłowe, ewidencyjne i bazy danych

- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie, Delegatura w Radomiu – rejestr zabytków oraz materiały i informacje wykorzystane w pracach nad zasobem ewidencyjnym gminy.
- Zarządzenie Nr 19.2026 Wójta Gminy Jasieniec z dnia 5 marca 2026 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Jasieniec wraz z kartami adresowymi zabytków nieruchomości oraz dokumentacją roboczą i materiałami referencyjnymi pozostającymi w zasobach Urzędu Gminy Jasieniec.
- Narodowy Instytut Dziedzictwa – bazy i serwisy informacyjne dotyczące zabytków, w tym portal Zabytek.pl oraz inne zasoby informacyjne NID.

Dokumenty programowe, strategiczne i planistyczne

- Uchwała nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026” (M.P. z 2023 r. poz. 1470).
- Uchwała Nr 211/25 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 16 grudnia 2025 r. w sprawie „Programu opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2026–2029”.
- Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Grójeckiego na lata 2024–2027.
- Strategia Rozwoju Gminy Jasieniec 2025–2032.
- Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Jasieniec na lata 2023–2030.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jasieniec, przyjęte uchwałą Nr VIII/61/99 Rady Gminy Jasieniec z dnia 25 października 1999 r.
- Uchwała Nr VII.65.2024 Rady Gminy Jasieniec z dnia 30 grudnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania planu ogólnego gminy Jasieniec.
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie Gminy Jasieniec - w zakresie ustaleń dotyczących ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego i zasad zagospodarowania przestrzeni.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 418 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 81).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

Materiały pomocnicze (fotograficzne)

- Zasoby Urzędu Gminy Jasieniec - materiały lokalne, mapy oraz fotografie.
- ModernizacjaRoku.pl - materiał fotograficzny wykorzystany poglądowo (fotografia dotycząca Pałacu w Boglewicach).
<https://www.modernizacjaroku.org.pl/pl/edition/2837/object/3149/palac-w-boglewicach>

Załącznik nr 1

Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Jasieniec								
Lp.	Miejscowość	Nazwa zabytku	Czas powstania	Stan zabytku	Działka	Własność	Funkcja	Uwagi
1.	Boglewice	Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewicach	1900-1908 r.	wymaga remontu	161	parafialna	liturgiczna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
2.	Boglewice	Ogrodzenie kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewicach	Początek XX wieku	wymaga remontu	161	parafialna	symboliczna	-
3.	Boglewice	Figura Najświętszej Maryi Panny	Połowa XIX wieku	dobry	318/3	parafialna	kultowa	-
4.	Boglewice	Plebania przy kościele parafialnym pw. Przemienienia Pańskiego w Boglewicach	ok. 1908 r.	wymaga remontu	161	parafialna	mieszkalna	-
5.	Boglewice	Cmentarz rzymskokatolicki w Boglewicach	II połowa XIX wieku	średni	161 (część), 162	parafialna	grzebalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
6.	Boglewice	Kapliczka narożna w murze cmentarza w Boglewicach	Połowa XIX wieku	wymaga remontu	162	parafialna	sakralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
7.	Boglewice	Pałac w Boglewicach	lata 60-te XIX wieku	bardzo dobry	43/10	prywatna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

8.	Boglewice	Park pałacowy w Boglewicach	lata 60-te XIX wieku	bardzo dobry	43/10 oraz 43/12	prywatna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
9.	Boglewice	Ogrodzenie zespołu pałacowo-parkowego w Boglewicach	lata 60-te XIX wieku	wymaga remontu	43/6 oraz 43/10	prywatna	reprezentacyjna	Obiekt zlokalizowany częściowo na terenie zespołu pałacowo-parkowego wpisanego do rejestru zabytków; część obiektu od strony folwarku ujęta w gminnej ewidencji zabytków.
10.	Boglewice	Budynek dawnej obory w zespole pałacowo-parkowym	II połowa XIX wieku	wymaga remontu	43/14	prywatna	brak aktualnej funkcji użytkowej	-
11.	Boglewice	Kapliczka przydrożna	1932 r.	dobry	317 oraz 210	prywatna	sakralna	-
12.	Boglewice	Kapliczka przydrożna	Początek XX wieku	dobry	84	prywatna	sakralna	-
13.	Gołębiów	Kaplica grobowa Gąsiorowskich	II połowa XIX wieku	wymaga remontu	40	parafialna	sakralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
14.	Gołębiów	Cmentarz choleryczny	1873 r.	układ przestrzenny całkowicie zatarty	40	parafialna	sepulkralna	Obiekt ujęty do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
15.	Gołębiów	Miejsce Pamięci Narodowej – mogiła i cmentarz powstańców styczniowych	II połowa XIX wieku	dobry	31/2, 30/2	komunalna	miejsce pamięci narodowej	Obiekt ujęty do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

16.	Jasieniec	Kościół rzymskokatolicki pw. Ducha Świętego wraz z otoczeniem w obrębie murów	1747-1754	dobry	54	parafialna	liturgiczna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
17.	Jasieniec	Ogrodzenie kościoła parafialnego pw. Ducha Świętego w Jasieńcu	XIX wiek	wymaga remontu	54	parafialna	symboliczna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
18.	Jasieniec	Nagrobek Władysława Grzegorzewskiego z figurą św. Rocha	okolo 1875 r.	dobry	54	parafialna	kultowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków.
19.	Jasieniec	Krucyfix przykościelny fundacji ks. Ezechiela Wasitowskiego	1882 r.	zalecana konserwacja	54	parafialna	sakralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków.
20.	Jasieniec	Nagrobek ks. Feliksa Toczyskiego przy kościele pw. Ducha Świętego w Jasieńcu	1845 r.	zalecana konserwacja	54	parafialna	sepulkralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków.
21.	Jasieniec	Nagrobek rodziny Mysyrowiczów przy kościele pw. Ducha Świętego w Jasieńcu	Po 1858 roku (druga połowa XIX w.)	zalecana konserwacja	54	parafialna	sepulkralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków.
22.	Jasieniec	Miejsce pamięci narodowej – Obelisk upamiętniający parafian poległych za Ojczyznę w latach 1914–1920	1927 r.	zalecana konserwacja	54	parafialna	miejsce pamięci narodowej	Obiekt zlokalizowany na terenie wpisanym do rejestru zabytków oraz ujęty w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
23.	Jasieniec	Nagrobek Antoniego Domańskiego	1887 r.	zalecana konserwacja	54	parafialna	sepulkralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

24.	Jasieniec	Nagrobek Stanisława Bykowskiego	1852 r.	zalecana konserwacja	54	parafialna	sepulkralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków.
25.	Jasieniec	Nagrobek Antoniego Cichowskiego	1834 r.	zalecana konserwacja	54	parafialna	sepulkralna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków.
26.	Jasieniec	Figura Najświętszej Maryi Panny	okoto 1850 r.	dobry	54	parafialna	kultowa	-
27.	Jasieniec, ul. Warecka	Plebania przy kościele pw. Ducha Świętego w Jasieńcu	1933 r.	dobry	50	parafialna	mieszkalna	-
28.	Jasieniec, ul. Olszańska	Cmentarz grzebalny parafii rzymskokatolickiej w Jasieńcu	I połowa XIX wieku	średni	66	parafialna	grzebalna	Obiekt ujęty do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
29.	Jasieniec, ul. Parkowa	Dwór w Jasieńcu	ok. 1780 r.	wymaga remontu	374/2	prywatna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
30.	Jasieniec, ul. Parkowa	Park dworski w Jasieńcu	XIX wiek	zalecana rewitalizacja	374/2, 358/10 oraz 358/12	prywatna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
31.	Jasieniec, ul. Parkowa	Budynek mieszkalny	ok. 1875 r.	dobry	128/32	prywatna	mieszkalna	-

32.	Jasieniec, ul. Czerska	Zespół dawnej cukrowni „Czersk”	1867–1868	zalecana rewaloryzacja konserwatorska	część dz. nr ew. 114/9, dz. ew. nr 114/10, cz. dz. nr ew. 114/11 (część), dz. nr 114/5	komunalna		Zespół ujęty w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
33.	Jasieniec, ul. Czerska	Daw. budynek cukrowni w zespole dawnej cukrowni „Czersk”	1868 r.	wymaga remontu	114/10	komunalna	mieszkalna	Obiekt ujęty w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
34.	Jasieniec, ul. Czerska	Wartownia w zespole dawnej cukrowni „Czersk”	II połowa XIX wieku	wymaga remontu	114/9	komunalna	usługowa	Obiekt ujęty w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
35.	Jasieniec, ul. Czerska	Budynek gospodarczy (daw. budynek stajni) w zespole dawnej cukrowni „Czersk”	ok. 1850 r.	wymaga remontu	114/9	komunalna	magazynowa	Obiekt ujęty w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
36.	Jasieniec	Magazyn w zespole dawnej cukrowni „Czersk”	1868 r.	wymaga remontu	114/11	państwowa	magazynowa	Obiekt ujęty w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
37.	Jasieniec, ul. Czerska	Brama wjazdowa do dawnej cukrowni „Czersk” wraz z wagą w zespole dawnej cukrowni „Czersk”	II połowa XIX wieku	wymaga remontu	114/9	komunalna	mieszkalna	Obiekt ujęty w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków jako integralna część budynku dawnej cukrowni.
38.	Jasieniec, ul. Grójecka	Budynek dawnego młyna elektrycznego	1935 r.	dobry	20/5	prywatna	mieszkalna	
39.	Jasieniec	Kapliczka przydrożna	1907 r.	dobry	21	komunalna	sakralna	

40.	Kurczowa Wieś	Dwór w Kurczowej Wsi	dwudziestolecie międzywojenne (1918–1939)	wymaga remontu	38/9	prywatna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
41.	Kurczowa Wieś	Park dworski w Kurczowej Wsi	przełom XIX i XX w.	zalecana rewaloryzacja	38/9 oraz 38/6	prywatna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
42.	Kurczowa Wieś	Zabudowania gospodarcze (dawne obory) zespołu folwarcznego	lata 20. XX w.	średni	38/6	prywatna	magazynowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
43.	Kurczowa Wieś	Owczarnia	1919 r.	zły	38/6	prywatna	brak aktualnej funkcji użytkowej	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
44.	Kurczowa Wieś	Kapliczka przydrożna	XIX wiek	dobry	36	prywatna	sakralna	-
45.	Łychowska Wola	Dwór w Łychowskiej Woli	II połowa XIX wieku	bardzo dobry	109/3	prywatna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
46.	Łychowska Wola	Park dworski w Łychowskiej Woli	II połowa XIX wieku	bardzo dobry	109/2 oraz części działek ewidencyjnych nr: 109/3, 163, 158/1 i 75/1	prywatna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
47.	Łychów	Kapliczka przydrożna	Początek XX wieku	bardzo dobry	9	prywatna	sakralna	-

48.	Olszany	Kapliczka przydrożna	1912 r.	dobry	109	prywatna	sakralna	-
49.	Ryszki	Kapliczka przydrożna	Półowa XIX wieku	dobry	70	prywatna	sakralna	-
50.	Rytomoczydła	Dwór w Rytomoczydłach	I połowa XIX wieku	wymaga remontu	12	prywatna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
51.	Rytomoczydła	Park dworski w Rytomoczydłach	XIX wiek	zalecana rewitalizacja	4 (część), 6, 7, 8, 9 (część), 10, 11, 12, 13	prywatna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
52.	Rytomoczydła	Miejsce pamięci narodowej – mogiła powstańców styczniowych	okres międzywojenny (ok. 1925 r.)	zalecana konserwacja	255	pas drogi wojewódzkiej	miejsce pamięci narodowej	-
53.	Turowice	Dwór w Turowicach	1840 r.	bardzo dobry	273	prywatna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
54.	Turowice	Park dworski w Turowicach	XIX wiek	bardzo dobry	272 oraz 273	prywatna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
55.	Turowice	Stodoła przy zespole dworskim w Turowicach	Początek XX wieku	bardzo dobry	273	prywatna	magazynowa	-

56.	Turowice	Stajnia przy zespole dworskim w Turowicach	II połowa XIX wieku	bardzo dobry	273	prywatna	mieszkalna	-
57.	Turowice	Spichlerz (magazyn) w Turowicach	1871 r.	zły	137/3	prywatna	brak aktualnej funkcji użytkowej	-
58.	Turowice	Kapliczka przydrożna z figurą Najświętszej Maryi Panny	1873 r.	bardzo dobry	297	pas drogi powiatowej	sakralna	-
59.	Warpęsy	Dwór w Warpęsach	I połowa XIX wieku	wymaga remontu	129/2	prywatna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
60.	Warpęsy	Park dworski w Warpęsach	XIX wiek	zalecana rewitalizacja	126, 127, 128, 129/1, 129/2 oraz 133	prywatna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
61.	Warpęsy	Wozownia w zespole dworskim w Warpęsach	XIX wiek	wymaga remontu	129/1	prywatna	magazynowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
62.	Warpęsy	Kapliczka przydrożna	koniec XIX wieku	zalecana konserwacja	134	prywatna	sakralna	-
63.	Warpęsy	Budynek dawnego młyna w Warpęsach	1889 r.	zły	131	prywatna	brak aktualnej funkcji użytkowej	Obiekt ujęty do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

64.	Wierzchowina	Kapliczka przydrożna	I ćwierć XX wieku	bardzo dobry	121	prywatna	sakralna	-
65.	Wola Boglewska	Dwór w Woli Boglewskiej	około 1900 rok	wymaga remontu	124/3	komunalna	rezydencjonalna	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
66.	Wola Boglewska	Park dworski w Woli Boglewskiej	XIX wiek	zalecana rewitalizacja	124/3 oraz 124/4	komunalna	krajobrazowa	Obiekt ujęty do rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
67.	Zbrosza Duża	Kapliczka przydrożna	I ćwierć XX wieku	bardzo dobry	128	pas drogowy drogi powiatowej	sakralna	-

Załącznik nr 2

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Jasieniec								
Lp.	Miejscowość	AZP	Nr na AZP	Nr w miejsc	Funkcja	Kultura	Chronologia	UWAGI
1	Jasieniec	65-66	1	1	cmentarzysko	kultura grobów kloszowych	okres halsztacki i wczesny okres lateński	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
2	Jasieniec	65-66	2	2	cmentarzysko	kultura grobów kloszowych	okres halsztacki	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
3	Jasieniec	65-66	3	3	ślad osadnictwa	trzcieniecka	wczesna epoka brązu	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
4	Wola Boglewska	65-66	4	1	ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	nieokreślona	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
5	Olszany	65-66	5	1	ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	neolit – epoka brązu?	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
6	Ryszki	65-66	6	1	cmentarzysko	kultura grobów kloszowych	wczesna epoka żelaza	-
7	Jasieniec	65-66	9	4	osada, ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	epoka kamienia - epoka żelaza; X-XII w.; XVI w.	-

8	Jasieniec	65-66	10	5	osada	łużycka	środkowa epoka brązu	-
9	Ryszki	65-66	11	2	osada	brak jednoznacznej kultury	XVI–XVII w.	-
10	Ryszki	65-66	12	3	śląd osadnictwa, osada	brak jednoznacznej kultury	XI–XIII w.; XV–XVI w.	-
11	Ryszki	65-66	13	3	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XV w.; XVII w.	-
12	Ryszki	65-66	14	4	osada	kultura przeworska?	okres rzymski?	-
13	Wola Boglewska	65-66	15	2	śląd osadnictwa, osada?	kultura łużycka?; okres nowożytny	epoka brązu – wczesna epoka żelaza; XVI–XVII w.	-
14	Miedzechów	65-66	23	1	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XVI w.	-
15	Jasieniec	65-66	25	6	śląd osadnictwa, osada?	brak jednoznacznej kultury	epoka brązu – epoka żelaza; koniec XV–XVII w.	-

16	Rytomoczydła	65-67	6	1	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV–XVIII w. (późne średniowiecze – okres nowożytny)	-
17	Bronisławów	65-67	13	1	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XVI–XX w. (okres nowożytny)	Dawna nazwa miejscowości: Czarna
18	Bronisławów	65-67	14	1	śląd osadnictwa, ślady osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	starożytność–średniowiecze, okres nowożytny	Niewielki fragment stanowiska znajduje się na terenie gminy Jasieniec, większa część leży w granicach gminy Warka.
19	Bronisławów	65-67	15	1	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	starożytność; XIII/XIV–XVII w.; głównie XVI–XVII w.	Dawna nazwa miejscowości: Mieczysławów
20	Bronisławów	65-67	16	2	śląd osadnictwa, osada	brak jednoznacznej kultury	okres lateński; XIII–XVII w.	Dawna nazwa miejscowości: Mieczysławów
21	Bronisławów	65-67	17	3	osada	kultura przeworska; okres nowożytny	młodszy okres rzymski; XVI–XVII w.	Dawna nazwa miejscowości: Mieczysławów

22	T urowice	66-65	2	1	grodzisko	brak jednoznacznej kultury	nieokreślony	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
23	T urowice	66-65	5	2	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	późne średniowiecze	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
24	T urowice	66-65	10	3	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XVI–XVII w.	-
25	T urowice	66-65	11	4	cmentarzysko?, śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	młodszy okres rzymski; XII–XIII w.; późne średniowiecze – okres nowożytny; nieokreślona	-
26	W arpęsy	66-65	12	2	śląd osadnictwa, osada?	brak jednoznacznej kultury	okres rzymski; XII–XIII w.; XIV–XVI w.	-
27	W arpęsy	66-65	13	3	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV–XVI w.	-
28	Gniejewice	66-65	14	1	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	epoka brązu; XVI–XVII w.	-

29	Osiny	66-66	1	1	ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	paleolit	Brak dokładnej lokalizacji; wymaga weryfikacji
30	Gośńewice	66-66	2	2	depozyt kulturowy?	brak jednoznacznej kultury	okres halszacki D	Dawna nazwa miejscowości: Gośńewice Nowe
31	Gośńewice	66-66	3	1	osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka	III?/IV – pocz. V w.; okres halszacki D	-
32	Gośńewice	66-66	4	3	ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	starożytność?; wczesne średniowiecze?	-
33	W arpęsy	66-66	5	1	cmentarzysko, ślad osadnictwa, osada?	kultura grobów kloszowych, łużycka	wczesna epoka żelaza?; IV–V w.; XIII–XV w.	-
34	W arpęsy	66-66	6	2	osada?	brak jednoznacznej kultury	XIII/XIV–XVI w. (średniowiecze)	-
35	Łychowska Wola	66-66	7	1	ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	koniec XV w. (późne średniowiecze)	-
36	Michałówka	66-66	8	1	ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIII w. (wczesne średniowiecze)	-

37	W ierzchovina	66-66	9	1	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV–XV w. (późne średniowiecze)	-
38	W ierzchovina	66-66	10	2	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV w. (późne średniowiecze)	-
39	W ierzchovina	66-66	11	3	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV–XV w.	-
40	W ierzchovina	66-66	12	4	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XV–XVI w.	-
41	Ležne	66-66	13	1	śląd osadnictwa	kultura łużycka	EBWEŽ?; XVII w. (okres nowożytny)	-
42	Łychowska Wola	66-66	14	2	osada?, śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIII, XIV–XV w.; brak danych (okres nowożytny)	-
43	Łychowska Wola	66-66	15	3	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV–XV w.	-
44	Łychowska Wola	66-66	16	4	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIII–XIV w.; XVI w.	-

45	Łychowska Wola	66-66	17	2	śląd osadnictwa	kultura łużycka	V okres EB – okres halsztacki; okres lateński; okres rzymski; XI–XIII w.?	-
46	Osiny	66-66	18	3	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV–XV w.	-
47	Boglewice	66-66	19	1	śląd osadnictwa, osada?	kultura trzciniecka, łużycka	wczesna epoka brązu; EB–WEŻ?; XII–XIII w.; brak danych	-
48	Boglewice	66-66	20	1	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIV–XV w.; pocz. XVII w.	Dawna nazwa miejscowości: Boglewice Kolonia
49	Boglewice	66-66	21	2	śląd osadnictwa	kultura łużycka	epoka brązu; XVI w. (okres nowożytny)	Dawna nazwa miejscowości: Boglewice Kolonia
50	Boglewice	66-66	22	3	cmentarzysko?, śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	okres rzymski; brak danych (wczesne średniowiecze)	Dawna nazwa miejscowości: Boglewice Kolonia
51	Boglewice	66-66	23	2	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	nieokreślona (późne średniowiecze)	-
52	Gośniewice	66-66	24	4	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XV–XVI w.	Dawna nazwa miejscowości: Gośniewice Nowe

53	Boglewice	66-66	25	3	śląd osadnictwa, osada?	kultura łużycka	epoka brązu; starożytność; XIII–XIV w.	-
54	Gośńiewice	66-66	26	5	osada?, ślad osadnictwa	kultura łużycka	epoka brązu; XIV–XV w.	Dawna nazwa miejscowości: Gośńiewice Nowe
55	Gośńiewice	66-66	27	6	osada?, ślad osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	okres późnorzymski; brak danych (wczesne średniowiecze)	Dawna nazwa miejscowości: Gośńiewice Nowe
56	Gośńiewice	66-66	28	7	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	okres rzymski; starożytność – wczesne średniowiecze; późne średniowiecze	Dawna nazwa miejscowości: Gośńiewice Nowe
57	Gośńiewice	66-66	29	8	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIII/XIV–XV w.; XVI w.	Dawna nazwa miejscowości: Gośńiewice Nowe
58	Gośńiewice	66-66	30	9	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XIII–XIV w.	Dawna nazwa miejscowości: Gośńiewice Nowe
59	W arpęsy	66-66	31	3	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	okres późnorzymski – wczesne średniowiecze; średniowiecze; późne śr. – nowożytność	-
60	W arpęsy	66-66	32	4	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	wczesna epoka żelaza; XII–XIII w.; XIV–XVI w.; XVII w.	-

61	Zbrosza Duża	67-66	10	1	śląd osadnictwa, osada?	brak jednoznacznej kultury	wczesne średniowiecze; XV–XVI w.	-
62	Zbrosza Duża	67-66	11	2	śląd osadnictwa, osada	brak jednoznacznej kultury	XV w.; XVI w.; XVII–XVIII w.	-
63	Zbrosza Duża	67-66	12	3	osada	brak jednoznacznej kultury	XV–XVI w.; XVII–XVIII w.?	-
64	Zbrosza Duża	67-66	13	4	osada	brak jednoznacznej kultury	XV w.; XVI–XVII w.; XVII–XVIII w.	-
65	Leżne	67-66	14	1	śląd osadnictwa, osada?	brak jednoznacznej kultury	wczesne średniowiecze; XVII–XVIII w.	-
66	Koziegłowy	67-66	15	1	osada	brak jednoznacznej kultury	XV/XVI–XVII w. (okres nowożytny)	-
67	Leżne	67-66	16	2	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XVI w.	-

68	Zbrosza Duża	67-66	17	5	śląd osadnictwa	brak jednoznacznej kultury	XV–XVI w.; XVIII–XIX w.	-
----	--------------	-------	----	---	-----------------	----------------------------	-------------------------	---

Uzasadnienie

Przedmiotem niniejszej uchwały jest przyjęcie „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jasieniec na lata 2026–2029”. Program obejmuje okres czterech lat i określa kierunki działań gminy w zakresie ochrony zabytków, opieki nad lokalnym dziedzictwem kulturowym oraz wykorzystania jego potencjału w edukacji, promocji i budowaniu tożsamości mieszkańców.

Dokument zawiera charakterystykę dziedzictwa kulturowego Gminy Jasieniec, w tym zabytków nieruchomych, stanowisk archeologicznych, miejsc pamięci narodowej, obiektów o charakterze symbolicznym oraz elementów dziedzictwa niematerialnego. Przedstawia również diagnozę stanu zachowania dziedzictwa, analizę SWOT, podsumowanie dotychczasowych działań, a także zasady wdrażania, monitorowania i finansowania Programu.

W Programie wskazano cztery główne priorytety działań: rewaloryzację, zabezpieczenie i właściwe użytkowanie obiektów zabytkowych, poprawę czytelności zabytków w przestrzeni gminy, rozwój cyfrowej dostępności i promocji dziedzictwa oraz działania edukacyjne wzmacniające lokalną tożsamość. Realizacja tych założeń będzie obejmować między innymi prace konserwatorskie i zabezpieczające, porządkowanie otoczenia zabytków i miejsc pamięci, tworzenie internetowego katalogu zabytków, publikowanie materiałów informacyjnych oraz współpracę ze szkołami, biblioteką, organizacjami lokalnymi, sołectwami i mieszkańcami.

Projekt Programu został pozytywnie zaopiniowany przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pismem z dnia 6 maja 2026 r., znak: DR.5120.5.2026.NKW. Przyjęcie Programu pozwoli na kontynuowanie i lepsze uporządkowanie działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego Gminy Jasieniec, dlatego podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.